МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи
Кафедра митної справи та товарознавства

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему:
Декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України

Здобувача вищої освіти 4 курсу,
ММБ- 21-1 групи,
спеціальності 073 «Менеджмент»
ОПП «Менеджмент митної справи»

підпис здобувача вищої освіти

Касьян Катерини Олександрівни

Науковий керівник
науковий ступінь, вчене звання

підпис керівника

Держак Наталія Олександрівна, к.е.н., доцент

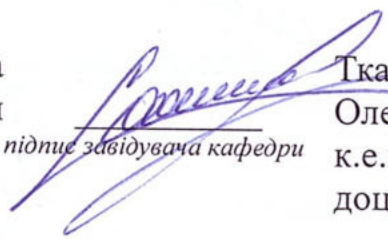
Гарант освітньої програми
Держак Наталія Олександрівна
науковий ступінь вчене звання
доцент кафедри митної справи та

підпис керівника

Держак Наталія Олександрівна, к.е.н., доцент

Допущено до захисту за рішенням кафедри митної справи та товарознавства
протокол від 21.05.2025 № 19

підпис завідувача кафедри

Ткаченко Сергій Олександрович, к.е.н., доцент

Ірпінь 2025

Реєстрація № 7 09.06.2015
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки

до захисту
(до захисту, на доопрацювання) 04.06.2015 (дата) (підпис)

Результат попереднього захисту

(підпис) (оцінка) (дата)

Результат захисту

(підпис) 10.06.15 (оцінка) (дата)

Голова комісії: (підпис) Лищенко О.Г.
(ініціали, прізвище)

Члени комісії: (підпис) Пекарська С.О.
(ініціали, прізвище)

(підпис) Шабельник О.М.
(ініціали, прізвище)

(підпис) Дяків Н.О.
(ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1.Доповідь	від 0 до 15			
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 10			
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25			
5. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10			
РАЗОМ БАЛІВ	**від 0 до 60**			
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	82		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
82	B	добре	10.07.25	

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи
Кафедра митної справи та товарознавства

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри митної справи та товарознавства
_____С.О. Ткаченко

Завдання на кваліфікаційну роботу
здобувачу вищої освіти
Касьян Катерини Олександрівни
(прізвище, ім'я, по батькові)

1.Тема кваліфікаційної роботи: «Декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України».
Затверджена наказом ректора від «21» травня 2025 №19
2.Строк здачі закінченої роботи 04.06.2025
3.Цільова установка та вихідні дані до роботи
Мета роботи – дослідити процес декларування митної вартості товарів при перетині митного кордону України, виявити основні проблеми у цій сфері та розробити пропозиції щодо вдосконалення митного регулювання з урахуванням європейських стандартів і сучасних цифрових технологій.

Об'єктом дослідження являється процес декларування митної вартості товарів при перетині митного кордону України.

Предметом дослідження є нормативно-правові, економічні та організаційні аспекти визначення митної вартості товарів у митній практиці України.

4.Перелік графічного матеріалу таблиці, рисунки, графіки, схеми.

5.Зміст випускової кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом).

Зміст
Вступ
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕКЛАРУВАННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ.
1.1. Основні аспекти та принципи здійснення митних процедур під час переміщення через митний кордон України.
1.2. Складові митної вартості та нормативно-правове забезпечення її розрахунків.
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ДЕКЛАРУВАННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ В УКРАЇНІ.
2.1 Особливості визначення митної вартості товарів під час їх переміщення через митний кордон України.
2.2 Аналітичний огляд практики митного оформлення та декларування товарів і інших предметів.
2.3. Електронне декларування: особливості й оцінка ефективності.
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ДЕКЛАРУВАННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ
3.1 Перспективи застосування цифрових технологій у процесі декларування митної вартості.
ВИСНОВКИ
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

6.Календарний план виконання роботи

№	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів	
		За планом	Фак
1	Вибір теми, вивчення літературних джерел, постановка проблеми та складання плану роботи	02.10.2024	
2	Вибір та вивчення навчальної, наукової та методичної літератури за темою	21.10.2024	
3	Видача завдання науковим керівником	06.11.2024	
4	Підготовка першого розділу роботи та подання її науковому керівнику	06.02.2025	
5	Підготовка другого розділу роботи та подання її науковому керівнику	03.03.2025	
6	Підготовка третього розділу роботи та подання її науковому керівнику	03.04.2025	
7	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень наукового керівника	23.04.2025	
8	Подання роботи для перевірки на наявність плагіату	02.05.2025	
9	Попередній захист роботи	14.05.2025	
10	Отримання відгуку керівника роботи	27.05.2025	
11	Допуск роботи зав. кафедрою до захисту	30.05.2025	
12	Отримання зовнішньої рецензії	05.06.2025	
13	Захист роботи	10 червня 2025	

7.Дата видачі завдання «06»листопада 2024

8.Керівник кваліфікаційної роботи

_____ Держак Н.О.
(підпис) (прізвище, ініціали)

9.Гарант освітньо-професійної програми _____ Держак Н.О.
(підпис) (прізвище, ініціали)

10.Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти
Касьян К.О.
(прізвище, ініціали)

_____
(підпис)

нання етапів р

м	Факти
24	
24	
24	
25	
25	
25	
25	
25	
25	
25	
25	
25	
ня	

Н.О.
ше, ініціали)
.О.
ше, ініціали)

(підпис)

АНОТАЦІЯ

Декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України

Метою дипломної роботи є дослідження процесу декларування митної вартості товарів під час їх переміщення через митний кордон України, виявлення основних проблемних аспектів у цій сфері та формування практичних рекомендацій щодо вдосконалення митного регулювання.

Завдання охоплюють аналіз митних процедур, складових митної вартості, нормативно-правової бази, практики митного оформлення, ефективності електронного декларування та перспектив цифровізації.

У роботі використано методи аналізу і синтезу, системний підхід, порівняльний та статистичний аналіз.

Результати дослідження вказують на необхідність посилення контролю за достовірністю декларування, впровадження сучасних цифрових технологій і гармонізації українського митного законодавства з міжнародними стандартами. Це дозволить зменшити зловживання, покращити адміністрування та забезпечити стабільні надходження до державного бюджету.

Кваліфікаційна робота містить: 54 сторінок, 8 таблиць, 13 рисунків, список використаних джерел з 40 найменуваннями.

Ключові слова: митна вартість, декларування, митне регулювання, електронне оформлення, контроль.

Рік виконання кваліфікаційної роботи: 2025

Рік захисту роботи: 2025

ANNOTATION

Declaration of Customs Value of Goods During Cross-Border Movement in Ukrain
This thesis explores the process of declaring the customs value of goods during the movement across Ukraine's customs border, identifies key challenges in this area, an provides practical recommendations for improving customs regulatio
The research tasks include analyzing customs procedures, the components of customs valu the regulatory framework, customs clearance practices, the efficiency of electroni declarations, and the prospects of digitalizatio
The study applies methods of analysis and synthesis, a systems approach, comparative an statistical analysi
The findings highlight the need to enhance control over the accuracy of customs declaration implement modern digital technologies, and harmonize Ukrainian customs legislation wit international standards. This will reduce abuse, improve administration, and ensure stabl state budget revenue
The qualification thesis includes: 54 pages, 8 tables, 13 figures, and a list of 40 reference
Keywords: customs value, declaration, customs regulation, electronic processing, contro
Year of completion of the qualification thesis: 202
Year of thesis defense: 202

Відгук наукового керівника кваліфікаційної роботи (проєкту)

Кваліфікаційна (дипломна) робота студента Касьян Катерини Олександрівни є змістовним і комплексним дослідженням, яке присвячено актуальній темі декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України.

Структура дипломної роботи відповідає назві. В логічній послідовності досліджені питання плану. У роботі був проаналізован стан декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України, визначено проблемні аспекти нормативного та процедурного характеру.

В першому розділі досліджуються загальна характеристика сутності декларування митної вартості товарів.

Другий розділ бакалаврської роботи присвячений розгляду аналізу практики декларування митної вартості товарів в Україні.

У третьому розділі описані шляхи вдосконалення процесу декларування митної вартості товарів.

Виконана робота за змістом і структурою відповідає завданню та методологічним рекомендаціям. Результати дослідження обумовлюють практичну значущість роботи, що визначається можливістю використання запропонованих механізмів вдосконалення процесу декларування митної вартості товарів.

Випускна кваліфікаційна робота може бути допущена до захисту та заслуговує на позитивну оцінку.

Науковий керівник кваліфікаційної роботи (проєкту) Держак Н.О.

_____ к.е.н., доцент

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу (проєкт)

здобувача вищої освіти Державного Податкового університету

Касьян Катерини Олександрівни

Декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України

Актуальність теми зумовлена необхідністю забезпечення прозорості, законності та обґрунтованості декларування митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України. Актуальність теми також обумовлена впливом митної вартості на розрахунок мита, податків та інших митних платежів. Від точності декларування митної вартості залежить не лише надходження до бюджету, а й правове забезпечення митних процедур, що актуалізує необхідність удосконалення чинних підходів.

Наукова новизна кваліфікаційної роботи пов'язана з аналізом проблемних аспектів декларування митної вартості та розробкою пропозицій щодо удосконалення відповідних нормативно-правових механізмів. У роботі розглянуто сучасні підходи до визначення митної вартості, особливості застосування методів її визначення та виявлено недоліки, що виникають під час митного оформлення товарів.

Якість проведеного аналізу проблеми, текстового та табличного матеріалу. У кваліфікаційній роботі використано достатню кількість законодавчих актів, наукових публікацій, аналітичних матеріалів, статистичних даних та практичних прикладів. Дослідження супроводжується таблицями, схемами та діаграмами, що сприяють кращому сприйняттю матеріалу та підтверджують обґрунтованість викладених положень.

Обґрунтованість пропозицій і висновків та їх практична цінність у роботі. Висновки автора логічні, відповідають меті дослідження, побудовані на основі глибокого аналізу нормативної бази, практики та наукових джерел. Пропозиції, викладені в роботі, є обґрунтованими, мають практичну цінність та можуть бути використані в діяльності суб'єктів ЗЕД і митних органів для покращення процедур митного контролю та оформлення.

Наявність недоліків. На нашу думку, робота загалом відповідає всім вимогам, однак наявні окремі незначні недоліки (наприклад, стилістичні або друкарські помилки), які не впливають на загальне позитивне враження від роботи.

Загальний висновок і оцінка роботи. Кваліфікаційна робота є самостійним завершеним дослідженням. Тема розкрита повністю, мета досягнута, завдання виконано. Рівень підготовки здобувача вищої освіти свідчить про достатній рівень знань і вміння застосовувати їх на практиці. Робота відповідає вимогам до кваліфікаційних робіт, заслуговує позитивної оцінки та може бути рекомендована до захисту з оцінкою «відмінно».

Рецензент:
Начальник Черкаської митниці Дмитро Дорофій

ДЕРЖАВНА МИТНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКА МИТНИЦЯ
Код ЄДРПОУ ВП: 44005652

ННІ економічної безпеки та митної справи

Кафедра митної справи та товарознавства

ДОВІДКА

про перевірку кваліфікаційної (дипломної) роботи на академічний плагіат

П. І. Б. автора роботи

Касьян Катерина Олександрівна

Курс/група _____ММБ-21-1_____

Тема дипломної роботи:

Декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України.

П. І. Б. наукового керівника:

Держак Н.О.

Дата захисту:

За результатом перевірки оригінальний текст у роботі становить 95,09%
Відсоток схожості (складається з правомірних запозичень – посилання, цитування; і неправомірних запозичень – пояснення щодо відсотку тексту, який не є оригінальним (н/д, стаття або інші роботи автора, які є у базі, але вони не зазначені в літературних джерелах) 4,91%, цитат 6,27%.

Відповідальна особа за перевірку на кафедрі М. Іщук

ЗМІСТ

ВСТУП 1
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕКЛАРУВАННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ 4
1.1. Основні аспекти та принципи здійснення митних процедур під час переміщення через митний кордон України 4
1.2. Складові митної вартості та нормативно-правове забезпечення її розрахунків 10
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ДЕКЛАРУВАННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ В УКРАЇНІ 18
2.1. Особливості визначення митної вартості товарів під час їх переміщення через митний кордон України 18
2.2. Аналітичний огляд практики митного оформлення та декларування товарів і інших предметів 24
2.3. Електронне декларування: особливості й оцінка ефективності 32
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ДЕКЛАРУВАННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ 39
3.1. Перспективи застосування цифрових технологій у процесі декларування митної вартості 39
ВИСНОВКИ 46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 50

ВСТУП

Митна вартість товарів є ключовим показником, що впливає на обчислення митних платежів, визначення рівня державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності та статистичний облік міжнародної торгівлі. В умовах нинішнього економічного розвитку України, її інтеграції до світових ринків та адаптації митного законодавства до європейських стандартів питання коректного декларування митної вартості набуває особливої актуальності.

Зловживання у сфері митного декларування, заниження митної вартості товарів та маніпуляції з документацією можуть негативно впливати на надходження до державного бюджету. Натомість законне й неупереджене визначення митної вартості сприяє стабільному наповненню бюджету, забезпеченню чесної конкуренції та гармонізації зовнішньоекономічної діяльності. Тому дослідження проблематики декларування митної вартості товарів має важливе практичне значення як для митних органів, так і для суб'єктів господарювання.

Дослідження спрямоване на вивчення специфіки процесу декларування митної вартості товарів, виявлення ключових проблемних аспектів у цій галузі та формування пропозицій щодо оптимізації митного регулювання в Україні.

Задля реалізації поставленої мети потрібно виконати такі завдання:

1. Визначити основні аспекти та принципи здійснення митних процедур під час переміщення через митний кордон України,

2. Розглянути складові митної вартості та нормативно-правове забезпечення її розрахунків,

3. Проаналізувати особливості визначення митної вартості товарів під час їх переміщення через митний кордон України,

4. Провести аналітичний огляд практики митного оформлення та декларування товарів і інших предметів,

5. Проаналізувати електронне декларування: особливості й оцінка ефективності,

6. Визначити перспективи застосування цифрових технологій у процесі декларування митної вартості

Об’єкт дослідження – процес декларування митної вартості товарів при перетині митного кордону України.

Предмет дослідження – нормативно-правові, економічні та організаційні аспекти визначення митної вартості товарів у митній практиці України.

У процесі дослідження використовувалися такі методи: аналіз і синтез для визначення основних тенденцій у сфері митного декларування; системний підхід для комплексного розгляду чинників, що впливають на формування митної вартості; метод порівняльного аналізу для вивчення відповідності українського законодавства міжнародним нормам; статистичний аналіз для оцінки ефективності діючих механізмів митного контролю.

Дослідження базується на аналізі нормативно-правових актів України, що регулюють митну справу, міжнародних угод та стандартів, зокрема Кіотської конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур, аналітичних матеріалів Державної митної служби України, наукових праць вітчизняних і зарубіжних експертів, а також статистичних даних щодо митних платежів та порушень митного законодавства.

Результати дослідження мають теоретичне та практичне значення. Теоретична значимість полягає у розширенні наукових уявлень про механізм декларування митної вартості, його правові та економічні аспекти. Практична значимість полягає у можливості застосування отриманих висновків і рекомендацій для вдосконалення митного адміністрування, зменшення зловживань у сфері митної вартості та підвищення ефективності державного контролю.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕКЛАРУВАННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ

1.1. Основні аспекти та принципи здійснення митних процедур під час переміщення через митний кордон України

Поняття "митні процедури" є ключовим елементом митної справи, проте його визначення викликає значні дискусії серед науковців і практиків. Відсутність єдиного підходу до трактування цього поняття ускладнює його застосування на практиці та створює проблеми в гармонізації митного законодавства.

Перше офіційне визначення митних процедур в Україні було закріплене в наказі Державної митної служби України № 828 від 30 грудня 1998 року. Згідно з цим документом, митні процедури включали контроль за переміщенням товарів, їх огляд, оформлення документів, нарахування митних платежів та інші дії, що виконуються митними органами [21].

У Митному кодексі України 2002 року поняття "митні процедури" було деталізовано як операції, пов’язані з митним контролем, митним оформленням товарів і транспортних засобів, а також із справлянням податків і зборів. Чинна редакція Митного кодексу визначає митні процедури як «…сукупність митних формальностей, зумовлених метою переміщення товарів через митний кордон України» [15]. Водночас у законодавстві з'явилося нове поняття – "митні формальності", що ще більше ускладнило розуміння митних процедур [15].

Аналіз наукової літератури та законодавства показує, що поняття "митні процедури" не має однозначного визначення. У міжнародних нормах митного права, зокрема в «Міжнародній конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур», митні формальності визначаються як сукупність дій, необхідних для дотримання вимог митного законодавства. Відповідно, митні процедури в українському законодавстві розглядаються ширше, охоплюючи як митні формальності, так і порядок їх виконання.

Таблиця 1.1

Визначення поняття «митні процедури» у науковій літературі

Автор	Поняття
Дудченко В.В [4]	«це встановлені законодавством дії та формальності, які виконуються митними органами та іншими зацікавленими сторонами під час переміщення товарів, транспортних засобів і осіб через митний кордон держави».
Критенко О.О., Тоцька Т.С. [7]	«це сукупність правил і регламентованих дій, що визначають порядок митного оформлення, контролю, стягнення митних платежів і дотримання митного режиму відповідно до національного та міжнародного митного законодавства».
Мельник О.Г., Адамів М.Є., Тодощук А.В. [12]	«це комплекс заходів, що застосовуються при експорті, імпорті або транзиті товарів з метою забезпечення дотримання митних норм, тарифного та нетарифного регулювання, а також спрощення міжнародної торгівлі».
Прокопенко В.В. [29]	«це адміністративні дії, які охоплюють реєстрацію, перевірку, оцінку та випуск товарів на підставі поданих документів, митних декларацій та інших регуляторних вимог».
Федотов О.П. [36]	«це сукупність установлених правил та дій, пов'язаних із застосуванням певного митного режиму (імпорт, експорт, транзит, тимчасове ввезення, митний склад тощо) відповідно до митного законодавства країни».

Різні підходи до визначення митних процедур можна спостерігати також у роботах вітчизняних науковців. Деякі дослідники акцентують увагу на відмінності між митними процедурами, митним режимом, заходами митного контролю та митними формальностями, що вказує на потребу в чіткому регламентуванні цих понять у національному законодавстві.

Відсутність єдиного визначення митних процедур створює проблеми для їх практичного застосування. «Це особливо актуально для транспортної галузі, де митні процедури повинні бути максимально прозорими та ефективними. Узгодження понятєвого апарату та класифікації митних процедур сприятиме гармонізації національного митного законодавства з міжнародними нормами, що, у свою чергу, полегшить міжнародну торгівлю та покращить митне адміністрування» [4, с. 61]. Для більш глибокого розуміння сутності митних процедур доцільно розглянути їх основні ознаки та класифікацію (рис. 1.1).

Рис. 1.1 Основні ознаки митних процедур

Джерело: [7]

Рисунок 1.1 відображає ключові характеристики митних процедур, які визначають їхню сутність, порядок застосування та роль у системі зовнішньоекономічної діяльності.

1. Взаємодія між учасниками митних відносин підкреслює багатосторонність митних процесів, адже до них залучені як державні органи (митні служби, правоохоронні структури, податкові органи), так і суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності (імпортери, експортери, перевізники, митні брокери). Така взаємодія сприяє ефективному регулюванню переміщення товарів через митний кордон, забезпеченню законності та прозорості митних процедур.

2. Здійснення митними органами свідчить про контролюючу та регулюючу функцію держави у сфері митної справи. Митні процедури реалізуються відповідними службами, які забезпечують дотримання митного законодавства, правильність нарахування та сплати митних платежів, а також захист економічних інтересів країни. Контроль митних процедур включає перевірку документів, огляд вантажів, митну оцінку, тарифне та нетарифне регулювання.

3. Залежність від умов переміщення підкреслює, що митні процедури варіюються залежно від характеру та напрямку переміщення товарів. Наприклад, митний режим експорту передбачає одні умови оформлення, тоді як імпорт або транзит - інші. Також умови митного оформлення можуть змінюватися залежно від типу вантажу (товари, що швидко псуються, небезпечні речовини, гуманітарна допомога тощо), країни походження або призначення товару, виду транспорту та інших чинників.

4. Правове регулювання є основою функціонування митних процедур, оскільки всі етапи митного оформлення регламентуються законодавчими та нормативно-правовими актами. Митне законодавство визначає перелік митних режимів, порядок митного оформлення, митні ставки, правила декларування, а також відповідальність за порушення митних правил. Ефективне правове регулювання забезпечує баланс між спрощенням митних процедур для законних учасників ринку та запобіганням порушенням, зокрема контрабанді та ухиленню від сплати мит [7].

Таким чином, основні ознаки митних процедур відображають їхню комплексну природу, важливу роль у регулюванні зовнішньої торгівлі та економічної безпеки держави. Ефективне функціонування митної системи сприяє розвитку міжнародної торгівлі, залученню інвестицій та забезпеченню справедливих умов конкуренції на ринку.

У вузькому значенні митні процедури розглядаються як «…сукупність правил, що визначають митні цілі, вимоги та умови володіння, користування і розпорядження товарами на митній території митного союзу або за кордоном» [11, с. 84].

У широкому розумінні митна процедура є нормативно встановленою системою правових відносин, спрямованою на досягнення конкретного правового результату, що включає послідовну зміну митних елементів.

Митні процедури можна класифікувати за різними критеріями (рис. 1.2):

Рис. 1.2 Класифікація митних процедур

Джерело: [31]

Рисунок 1.2 ілюструє класифікацію митних процедур, які застосовуються для регулювання переміщення товарів через кордон. Представлені критерії класифікації дозволяють систематизувати митні операції відповідно до їх характеру та призначення.

Зокрема, митні процедури поділяються за засобом і способом переміщення товарів, що враховує тип транспорту та форму перевезення. Крім того, вони визначаються митним режимом, який залежить від статусу товару, а також функціональним призначенням, яке охоплює контроль, оформлення та справляння платежів.

Такий підхід сприяє ефективній організації митних процесів, забезпеченню належного контролю та дотриманню міжнародних торговельних норм.

Одним із дискусійних питань є співвідношення понять "митний контроль" та "митне оформлення". Деякі науковці ототожнюють їх, однак правова

практика свідчить про їх розмежування. «Верховний Суд України підтвердив, що митне оформлення і митний контроль є взаємопов'язаними, але різними правовими категоріями» [36, с. 174].

Згідно зі ст. 321 Митного кодексу України, «…товари та транспортні засоби перебувають під митним контролем із моменту подання митної декларації до отримання дозволу на перетин кордону» [15]. При цьому митне оформлення може завершитися на внутрішній митниці, але митний контроль триватиме до фактичного перетину кордону. Крім того, митний контроль включає перевірку правильності сплати митних платежів і контроль за виконанням митного законодавства [15].

Таким чином, митний контроль охоплює не лише процедуру митного оформлення, а й подальший контроль за дотриманням митного законодавства. На рисунку 1.3 наведено основні складові етапи митного контролю, що відображають його ключові процеси та послідовність здійснення.

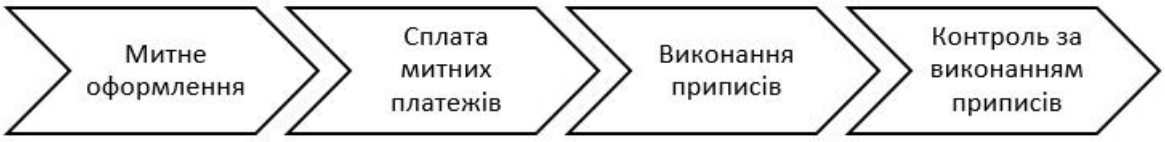

Рис. 1.3 Складові етапи митного контролю

Джерело: [34]

Рисунок 1.3 демонструє ключові етапи митного контролю, що є невід'ємною частиною регулювання зовнішньоекономічної діяльності та забезпечення дотримання митного законодавства. Цей процес включає чотири послідовні складові:

1. Митне оформлення – перший етап, що передбачає перевірку документів, ідентифікацію товарів та їх відповідність митним нормам. На цьому етапі проводиться аналіз митних декларацій, що дозволяє контролюючим органам визначити законність переміщення товарів через митний кордон.

2. Сплата митних платежів – важливий елемент митного регулювання, який включає розрахунок та внесення всіх необхідних мит, податків і зборів. Це

забезпечує наповнення державного бюджету та справедливий розподіл фінансових зобов'язань між учасниками зовнішньоекономічної діяльності.

3. Виконання приписів – на цьому етапі здійснюється дотримання вимог митних органів щодо переміщення товарів, що можуть включати обмеження, сертифікацію, додаткові перевірки та інші заходи, спрямовані на запобігання порушенням.

4. Контроль за виконанням приписів – заключний етап, що «…забезпечує перевірку дотримання всіх митних вимог після здійснення митного оформлення та сплати платежів. Він спрямований на забезпечення прозорості та ефективності митного контролю, а також виявлення можливих порушень і запобігання контрабанді» [18, с. 39].

Таким чином, митний контроль є складним багатоступеневим процесом, що сприяє законному переміщенню товарів через митний кордон, забезпечує виконання фіскальних функцій держави та сприяє економічній безпеці країни. Кожен із зазначених етапів є критично важливим для забезпечення ефективної роботи митної системи та дотримання міжнародних торговельних стандартів.

Митні процедури є комплексним правовим механізмом, що забезпечує ефективний контроль за переміщенням товарів через митний кордон України. Вони мають чітку правову регламентацію, класифікацію та порядок реалізації. Розмежування митного контролю та митного оформлення є важливим для належного функціонування митної системи та запобігання правопорушенням у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

1.2. Складові митної вартості та нормативно-правове забезпечення її розрахунків

Митна вартість товарів є одним із ключових економіко-правових параметрів, що регулюють зовнішньоекономічну діяльність держави. Згідно зі статтею 49 Митного кодексу України, митна вартість визначається як «…вартість товарів, заявлена декларантом або визначена митним органом, що обчислюється на момент перетину митного кордону» [15]. Це поняття має

фундаментальне значення для митної справи, оскільки воно впливає на економічні процеси, такі як нагромадження капіталу, інвестиційний клімат, конкурентоспроможність національного виробника та загальний рівень споживання [15].

Митна вартість має подвійну природу – економічну та правову. З економічної точки зору, вона є величиною, що слугує базою для нарахування митних платежів, визначає податкові надходження та впливає на ціноутворення товарів, що перетинають митний кордон. З правової точки зору, митна вартість є юридичною категорією, яка використовується для регулювання економічних та зовнішньоторговельних операцій, забезпечуючи контроль держави над товаропотоками.

Митна вартість є важливим інструментом державного регулювання економіки. «Близько половини всіх податкових надходжень до бюджету формується за рахунок митних платежів, що базуються на митній вартості товарів. Тому ефективний контроль за її визначенням є стратегічно важливим завданням держави. Окрім цього, коректне визначення митної вартості сприяє:

- Забезпеченню справедливого оподаткування імпортованих товарів.

- Запобіганню недобросовісній конкуренції через заниження вартості товарів.

- Підвищенню конкурентоспроможності національних виробників.

- Зміцненню інвестиційного клімату в країні» [9, с. 171].

В умовах глобалізації особливу актуальність набуває питання методів визначення митної вартості, розроблених Всесвітньою митною організацією. В Україні законодавчі ініціативи спрямовані на удосконалення митного законодавства, що дозволяє усунути правові невизначеності та підвищити ефективність митного контролю. Чітке регулювання цього питання сприяє покращенню торговельних відносин та забезпечує прозорість у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Методологія визначення митної вартості передбачає застосування основного методу, який базується на фактичній ціні угоди. У разі неможливості

його використання застосовуються інші методи у строго визначеному порядку. Винятком є методи віднімання та додавання вартості, які можуть використовуватися у будь-якій послідовності. Такий підхід дозволяє забезпечити гнучкість у визначенні митної вартості та адаптацію до конкретних ситуацій.

Згідно з Главою 40 Митного кодексу України, митна вартість товарів повинна базуватися на достовірній, документально підтвердженій інформації [15]. Це забезпечує правову визначеність для суб'єктів господарювання та гарантує прозорість митних процедур. Відтак, митна вартість залишається важливим інструментом державного регулювання, спрямованим на баланс між контролем та сприянням міжнародній торгівлі (рис. 1.4):

Рис. 1.4 Основні документи, що підтверджують заявлені дані суб'єктом господарювання

Джерело: [17]

Рисунок 1.4 демонструє основні документи, що підтверджують заявлені дані суб'єктом господарювання при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності. До них належать контракти, фінансові документи, транспортні угоди, рахунки за логістичні послуги, пакувальні листи, дозволи, сертифікати

відповідності та екологічні сертифікати. Ці документи забезпечують прозорість торговельних операцій, підтверджують походження та якість товарів, а також гарантують дотримання нормативно-правових вимог у міжнародній торгівлі.

Одним із ключових аспектів митної безпеки є правильне визначення митної вартості товарів, адже саме вона є основою для розрахунку митних платежів і забезпечення належного контролю за переміщенням товарів через кордон.

Митні органи для перевірки заявленої митної вартості можуть вимагати різноманітні документи, зокрема «…установчі документи підприємства, митні декларації, рахунки про платежі третім особам, ліцензійні контракти, прайс-листи виробників тощо. Усі ці документи допомагають знизити ризик шахрайства, уникнення сплати митних платежів та інших порушень. Розподіл документів на обов'язкові та додаткові дозволяє гнучко підходити до регулювання митної вартості, залежно від специфіки товару та умов зовнішньоекономічної операції» [17, с. 190].

Попри важливість митного регулювання, існують певні прогалини в законодавстві, які можуть створювати ризики для зовнішньоекономічної безпеки. Несвоєчасне усунення таких недоліків може призводити до зловживань, зменшення податкових надходжень та загроз економічній стабільності країни. Тому вдосконалення нормативно-правової бази, підвищення прозорості митних процедур та впровадження сучасних цифрових технологій у митний контроль є необхідними заходами для забезпечення ефективного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Таким чином, митна безпека – це не лише інструмент контролю, а й важливий чинник економічної безпеки держави. Вона впливає на розвиток підприємництва, інвестиційну привабливість країни та стабільність її фінансової системи. Саме тому держава має активно працювати над удосконаленням митного регулювання, забезпечуючи баланс між безпекою та сприянням міжнародній торгівлі [7].

Забезпечення ефективного функціонування механізму визначення митної

вартості залежить від якості нормативно-правового забезпечення. В Україні здійснено значні кроки щодо вдосконалення правового регулювання у цій сфері, проте дослідники наголошують на наявності суттєвих недоліків, які заважають повноцінному та прозорому застосуванню законодавчих норм. Зокрема, спостерігається [26]:

1. Відсутність чітких критеріїв ефективності форм митного контролю щодо правильності визначення митної вартості товарів.

2. Недостатність єдиних стандартів при відборі суб'єктів спрощеного контролю митної вартості, що ускладнює процес їх адаптації до міжнародних норм та вимог.

3. Використання державними органами суперечливих та невпорядкованих законодавчих і нормативно-правових актів, що призводить до зростання митних ризиків та ускладнення митних процедур.

Такий стан справ вказує на необхідність подальшого аналізу нормативно-правового забезпечення категорії «митна вартість». Виявлення його недоліків та практичних проблем у процесі визначення, коригування та контролю митної вартості сприятиме розробленню ефективних механізмів їх усунення. Це, у свою чергу, забезпечить удосконалення нормативно-правової бази митної сфери та створить передумови для підвищення рівня економічної безпеки України.

Прийняття 13 березня 2012 року нового Митного кодексу України спричинило необхідність приведення у відповідність із його положеннями численних підзаконних нормативно-правових актів. Особливо це стосувалося питань регулювання митної вартості товарів, її коригування та контролю за правильністю визначення. У відповідь на ці виклики Державна митна служба України видала Наказ № 337 від 22 червня 2012 року, яким було скасовано низку нормативно-правових актів, що раніше визначали методику розрахунку митної вартості та здійснення контролю за її правильністю [15].

Скасування цих актів призвело до тимчасової неврегульованості важливих аспектів митної справи. Відсутність нормативного регулювання в цій сфері загрожувала суттєвими проблемами, такими як можливий колапс у роботі

митних органів, що могло б негативно позначитися на економіці країни, міжнародних економічних відносинах та іміджі України на світовій арені. Щоб уникнути цих ризиків, уряд України та відповідні органи влади оперативно розробили та ухвалили нові підзаконні акти, які заповнили нормативно-правовий вакуум та врегулювали питання митної вартості.

Одним із ключових нормативних актів, прийнятих у цей період, став Наказ Міністерства фінансів України № 599 від 24 травня 2012 року «Про затвердження Форми декларації митної вартості та Правил її заповнення». У цьому документі детально регламентовано порядок подання декларації митної вартості, її структуру та особливості заповнення як митними органами, так і декларантами. Важливим аспектом наказу стало визначення переліку документів, необхідних для підтвердження митної вартості товарів, що сприяло більш точному розрахунку митних платежів і підвищенню ефективності контролю у сфері митної безпеки [26].

Таким чином, прийняття нового Митного кодексу України та подальше оновлення нормативно-правової бази мали значний вплив на регулювання митної вартості. Оперативне запровадження нових правил сприяло збереженню стабільності митної системи та забезпечило її відповідність сучасним економічним реаліям. Це дозволило уникнути серйозних економічних та репутаційних ризиків, зміцнивши правові засади митної справи в Україні [15].

Митна вартість товарів відіграє ключову роль у зовнішньоекономічній діяльності, оскільки від неї залежить нарахування митних платежів, контроль за імпортом та експортом, а також ефективність митного адміністрування. В Україні питання регулювання митної вартості зазнало суттєвих змін з прийняттям Наказу №598 Міністерства фінансів від 24 травня 2012 року. Цей нормативний акт сприяв формалізації та уніфікації процедур визначення та коригування митної вартості, що стало значним кроком у розвитку митного регулювання.

Наказ №598 містить низку важливих положень, які стосуються правил заповнення рішення про коригування митної вартості товарів. Структурно

документ поділяється на «Загальні положення» та «Опис граф рішення». У першому розділі визначено основні поняття, засади прийняття та документального оформлення рішень про коригування митної вартості. У другому розділі детально розписано зміст кожної з тридцяти трьох граф рішення та алгоритм їх заповнення. Це забезпечує прозорість процесу та мінімізує можливі помилки або зловживання.

Запровадження Наказу №598 дало змогу стандартизувати підхід до визначення митної вартості товарів, що, своєю чергою, дозволило усунути розбіжності у тлумаченні нормативно-правових актів серед різних митниць України. Відповідність єдиним стандартам спростила бюрократичні процедури, поліпшила ведення загальнодержавних баз даних і сприяла швидкому обміну інформацією між митними органами.

Крім того, документ забезпечив більш чітку регламентацію діяльності посадових осіб, відповідальних за аналіз, оцінку ризиків та прийняття рішень щодо коригування митної вартості. Зазначені у ньому методичні рекомендації дозволяють ефективніше виявляти невідповідності в документації та обґрунтовувати прийняті рішення [22].

Попри всі позитивні аспекти, нормативно-правове регулювання, закріплене Наказом №598, не позбавлене недоліків. Зокрема, було виявлено фрагментарність у понятійно-категорійному апараті, що може спричиняти різночитання та ускладнювати правозастосовну практику. Іншою проблемою є відсутність чітких алгоритмів дій у разі застосування другорядних методів визначення митної вартості, що може призводити до правових колізій та сповільнення роботи митних органів.

Також спостерігається номінальність окремих положень щодо внутрішньовідомчої та міжвідомчої взаємодії. Відсутність механізмів контролю та координації між центральними і територіальними органами ДМС ускладнює імплементацію регуляторних норм на практиці.

Наказ №598 є важливим кроком у напрямку формалізації та уніфікації процедур визначення митної вартості товарів в Україні. Він дозволяє митним

органам ефективніше виконувати свої функції, зменшує можливість маніпуляцій та покращує обмін інформацією між державними структурами. Проте існує потреба в подальшому вдосконаленні нормативно-правового забезпечення, особливо у сфері чіткого визначення понять, розробки детальних методичних рекомендацій та зміцнення координації між митними органами. Лише за умови усунення цих недоліків можна забезпечити належний рівень митного контролю та ефективне функціонування митної системи України.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ДЕКЛАРУВАННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ В УКРАЇНІ

2.1. Особливості визначення митної вартості товарів під час їх переміщення через митний кордон України

Митна вартість товарів є одним із ключових елементів митного регулювання, оскільки саме на її основі розраховуються митні платежі, такі як мито, податок на додану вартість (ПДВ) та акцизний збір. Визначення митної вартості товарів при їх переміщенні через митний кордон України регламентується положеннями Митного кодексу України, а також міжнародними нормами, зокрема Угодою про застосування статті VII ГАТТ/СОТ.

Таким чином, правильне визначення митної вартості має суттєвий вплив на розмір митних платежів і, відповідно, на обсяги зовнішньої торгівлі країни. Динаміку основних показників зовнішньої торгівлі України у 2020–2023 роках представлено на рисунку 2.1.

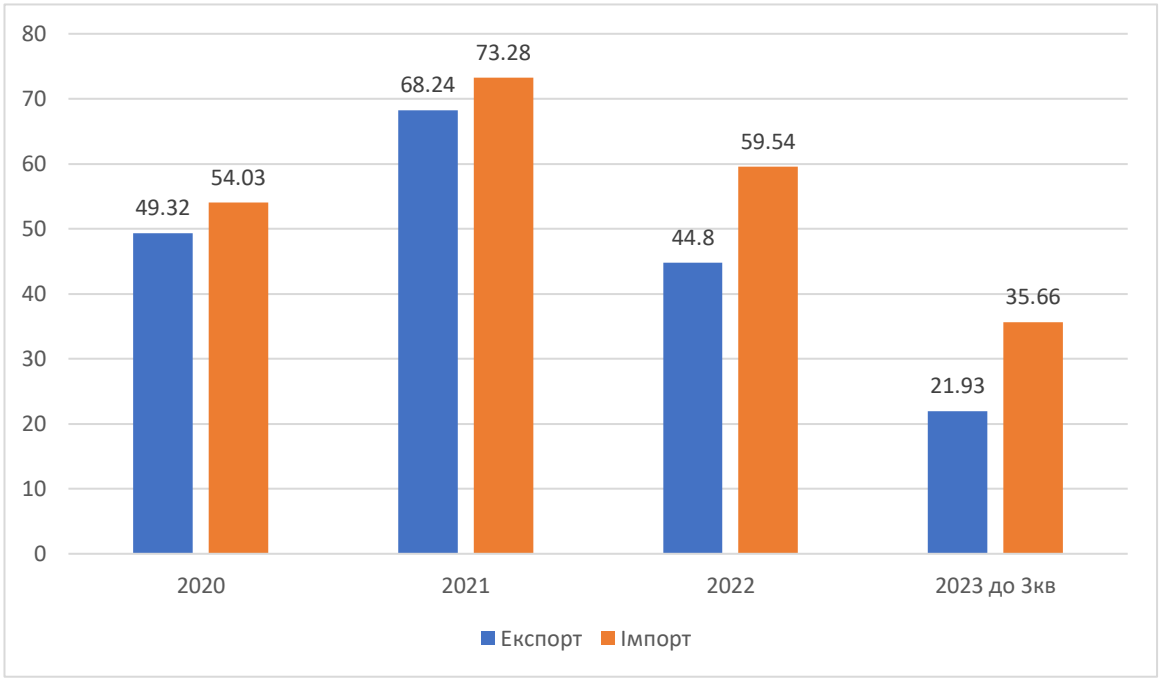

Рис. 2.1 Показники зовнішньої торгівлі України 2020-2023 рр., млрд. дол. США

Джерело: [2]

Аналіз показників зовнішньої торгівлі України за 2020–2023 роки свідчить про значні коливання обсягів експорту та імпорту. У 2021 році спостерігається максимальне зростання як експорту (68,24 млрд дол.), так і імпорту (73,28 млрд дол.), що може бути зумовлено економічним відновленням після пандемії COVID-19. У 2022 році відбулося значне скорочення експорту (до 44,8 млрд дол.) та імпорту (до 59,54 млрд дол.), що, спричинене війною та її наслідками для економіки України.

У 2023 році (за 3 квартали) торгівля продовжила спадну тенденцію, зокрема, експорт зменшився до 21,93 млрд дол., а імпорт – до 35,66 млрд дол. Це свідчить про подальші труднощі у зовнішньоекономічній діяльності країни, що можуть бути пов’язані з логістичними обмеженнями, скороченням виробничих потужностей та зниженням купівельної спроможності населення [2].

Загалом, баланс зовнішньої торгівлі України упродовж аналізованого періоду залишається від’ємним, що підкреслює необхідність підтримки експорту та пошуку нових ринків збуту для стабілізації економічної ситуації.

Для кращого розуміння динаміки зовнішньоторговельних процесів доцільно розглянути загальний товарообіг України за цей період. Наступний рисунок ілюструє зміни в обсягах торгівлі, що відображають вплив як зовнішніх, так і внутрішніх економічних чинників.

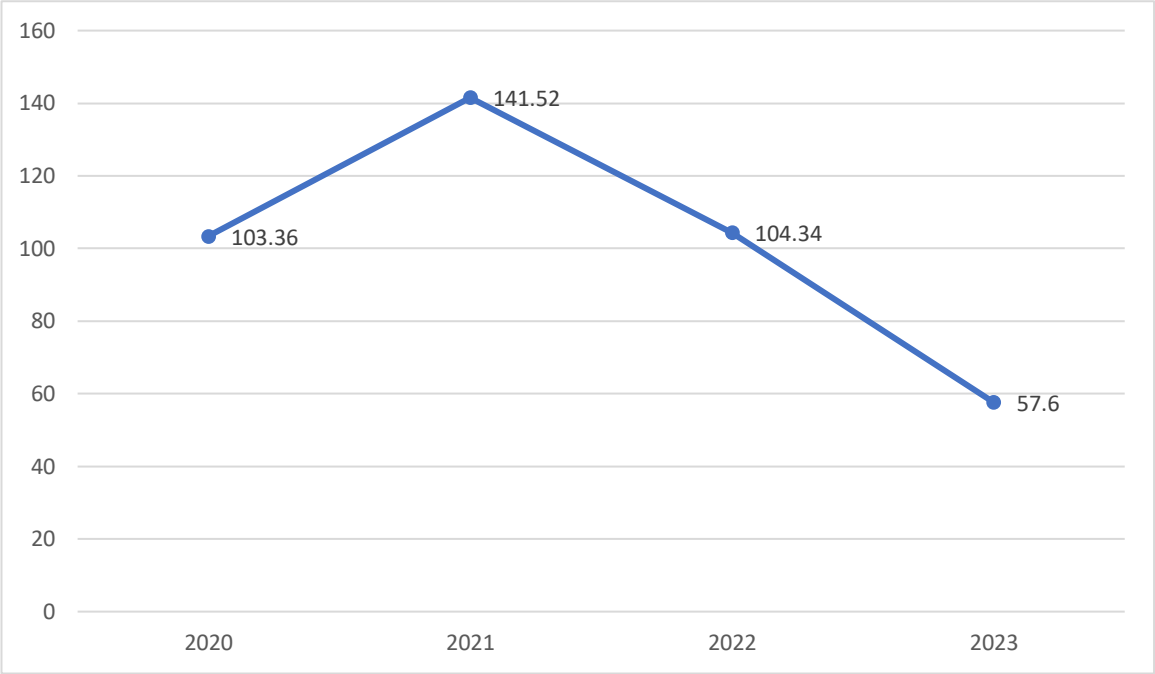

Рис. 2.2 Товарообіг України 2020-2023 рр., млрд.дол. США

Джерело: [2]

У 2020 році товарообіг України становив 103,36 млрд дол. США. У 2021 році відбулося значне зростання цього показника до 141,52 млрд дол. США, що могло бути обумовлено активним відновленням економіки після глобальної кризи, спричиненої пандемією COVID-19, а також сприятливою зовнішньою кон'юнктурою на світових ринках.

Проте вже у 2022 році спостерігається суттєве скорочення товарообігу до 104,34 млрд дол. США. Основним фактором, що вплинув на цей спад, стала повномасштабна війна, яка розпочалася в лютому 2022 року. Військові дії спричинили руйнування логістичних маршрутів, знищення інфраструктури, падіння промислового виробництва та значне скорочення експортно-імпортних операцій.

У 2023 році тенденція до зниження посилилася, і товарообіг знизився до 57,6 млрд дол. США, що є найнижчим значенням за аналізований період. Це може бути наслідком подальшого ускладнення економічної ситуації в країні, зменшення обсягів виробництва, падіння інвестиційної активності, зниження купівельної спроможності населення, а також складнощів у веденні міжнародної торгівлі через логістичні та фінансові обмеження [2].

Таким чином, графік відображає нестабільну економічну ситуацію в Україні впродовж 2020-2023 років. Після зростання у 2021 році країна зіткнулася з серйозними викликами, які суттєво вплинули на її зовнішньоторговельну діяльність. Для стабілізації ситуації необхідні структурні економічні реформи, залучення міжнародної допомоги, адаптація до нових реалій світової економіки та розвиток альтернативних логістичних маршрутів для експорту та імпорту.

Отже, для ефективного подолання викликів у зовнішньоторговельній діяльності необхідно застосовувати різні підходи до регулювання імпортних операцій. Одним із ключових аспектів цього процесу є правильне визначення митної вартості товарів, що безпосередньо впливає на розрахунок митних платежів, забезпечення чесної конкуренції та відповідність міжнародним торговельним стандартам. Нижче наведено основні методи визначення митної вартості товарів при імпорті.

Таблиця 2.1

Методи визначення митної вартості товарів при імпорті

Метод визначення митної вартості	Опис
За ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються (вартість операції)	Основний метод, що базується на ціні, фактично сплаченій або підлягає сплаті за товари при їх продажу на експорт в Україну. Включає витрати на транспортування, страхування, комісійні тощо
За ціною договору щодо ідентичних товарів	Застосовується, якщо митну вартість неможливо визначити за першим методом. Базується на угодах щодо ідентичних товарів
За ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів	Використовується, якщо попередні методи не можуть бути застосовані. Базується на ціні угоди щодо подібних товарів
На основі віднімання вартості	Застосовується, якщо товари продаються в Україні без змін. Вартість визначається шляхом віднімання внутрішніх витрат із ціни продажу
На основі додавання вартості (обчислена вартість)	Базується на сумі вартості матеріалів та витрат на виробництво або інші обробки імпортованих товарів
Резервний метод	Використовується, якщо інші методи неможливі. Ґрунтується на загальних принципах митного оцінювання

Джерело: [7]

Визначення митної вартості товарів при імпорті є важливим етапом у митному регулюванні, оскільки саме вона є базою для нарахування митних платежів, податків та зборів. Точне й обґрунтоване визначення вартості дозволяє забезпечити дотримання норм митного законодавства, запобігти заниженню вартості товарів і, відповідно, ухиленню від сплати митних платежів.

Основним методом оцінки митної вартості є метод за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються. Він базується на фактично сплаченій або підлягаючій сплаті сумі, що є найбільш точним відображенням ринкової вартості товару. Однак у випадках, коли цей метод не може бути застосований (наприклад, через відсутність достовірної інформації або спробу маніпуляції з вартістю), використовуються альтернативні методи.

Методи за ціною ідентичних або подібних (аналогічних) товарів дозволяють визначити митну вартість на основі раніше оформлених митних угод щодо товарів, які мають однакові або схожі характеристики. Метод віднімання вартості застосовується в ситуаціях, коли товар продається в Україні без змін, а його митна вартість розраховується шляхом віднімання внутрішніх витрат із ціни продажу.

Метод додавання вартості (обчислена вартість) ґрунтується на підрахунку витрат, пов'язаних із виробництвом або іншою обробкою товару, включаючи вартість матеріалів, робочої сили та інших витрат. У випадках, коли жоден з перелічених методів не може бути використаний, застосовується резервний метод, який базується на загальних принципах митного оцінювання та враховує інші доступні дані [7].

Таким чином, система визначення митної вартості товарів забезпечує гнучкість та об’єктивність оцінки, дозволяючи адаптувати підходи до кожної конкретної ситуації. Використання чітко визначених методів сприяє підвищенню прозорості митних процедур, забезпечує справедливе нарахування митних платежів і створює рівні умови для всіх учасників зовнішньоекономічної діяльності.

У цьому контексті важливо розглянути основні складові, що включаються до митної вартості товарів, які наведені в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Складові, що включаються до митної вартості товарів

Складова	Опис
Вартість товару	Ціна, фактично сплачена або така, що підлягає сплаті за товар при його продажу на експорт в Україну
Транспортні витрати	Витрати на транспортування товару до пункту перетину митного кордону України, включаючи навантаження, розвантаження та перевантаження
Страхові витрати	Витрати на страхування товару під час його транспортування до пункту перетину митного кордону України
Комісійні та брокерські витрати	Платежі, сплачені покупцем за послуги посередників, за винятком комісійних за закупівлю
Вартість контейнерів та упаковки	Вартість контейнерів та упаковки, якщо вони розглядаються як єдине ціле з товаром
Ліцензійні та роялті платежі	Платежі за використання об'єктів інтелектуальної власності, які покупець повинен сплатити як умову продажу товару
Вартість товарів та послуг, наданих безкоштовно або за зниженою ціною	Вартість матеріалів, компонентів, інструментів, інженерних робіт та інших послуг, наданих покупцем для використання у виробництві та продажу імпортованих товарів

Джерело: [17]

Основним елементом митної вартості є вартість товару, яка включає ціну, фактично сплачену або таку, що підлягає сплаті за товар при його продажу на експорт в Україну. Проте, митна вартість не обмежується лише цією складовою – до неї також додаються транспортні витрати, що включають витрати на доставку товару до пункту перетину митного кордону України, а також навантажувально-розвантажувальні роботи.

Крім того, враховуються страхові витрати, які забезпечують фінансовий захист від можливих ризиків при транспортуванні, та комісійні та брокерські витрати, пов’язані з оплатою послуг посередників, що супроводжують процес митного оформлення товарів. Також до митної вартості включається вартість контейнерів та упаковки, якщо вони розглядаються як єдине ціле з товаром, що особливо важливо для товарів, які потребують спеціальної тари чи упаковки для перевезення.

Окрему роль відіграють ліцензійні та роялті платежі, «які сплачуються

покупцем за використання об’єктів інтелектуальної власності у зв’язку з придбанням товару. Важливим фактором також є вартість товарів та послуг, наданих покупцем безкоштовно або за зниженою ціною для виробництва та продажу імпортованих товарів, адже такі складові можуть суттєво впливати на загальну митну вартість» [17, с. 192].

Таким чином, правильне визначення митної вартості є необхідною умовою для дотримання митного законодавства України, забезпечення точного нарахування митних платежів та уникнення можливих порушень або суперечностей при митному контролі. Врахування всіх складових митної вартості дозволяє об’єктивно оцінити реальні витрати, пов’язані з імпортом товарів, і сприяє прозорості та ефективності митних процедур.

2.2. Аналітичний огляд практики митного оформлення та декларування товарів і інших предметів

Митне оформлення та декларування товарів є ключовими етапами в процесі зовнішньоекономічної діяльності будь-якої країни. В Україні ці процедури регламентуються численними нормативно-правовими актами, зокрема Митним кодексом України, міжнародними угодами та підзаконними актами.

Аналіз змін у митному оформленні за останні роки дає змогу оцінити тенденції та ефективність митної політики держави. Зокрема, варто розглянути динаміку оформлення митних декларацій та інших митних документів, що відображає активність зовнішньоекономічної діяльності, рівень спрощення митних процедур і можливі адміністративні бар’єри. У таблиці 2.3 наведено дані щодо змін у кількості оформлених митних документів у період 2020–2024 рр.

Таблиця 2.3

Динаміка оформлення митних декларацій та інших митних

документів, 2020-2024 рр. тис.шт.

Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Оформлено митних декларацій (за формою ЄАД):	4 464,6	5 159,3	3 532,8	3 517,6	3 757,8
на ввезення (надходження)	3 050,8	3 568,7	2 501,3	2 540,3	2 857,6
на вивезення (пересилання)	985,1	1 088,5	929,8	950,0	878,2
на внутрішній транзит (каботаж)	89,3	106,8	22,5	12,8	14,6
на прохідний транзит	339,4	395,3	79,2	14,5	7,4
Оформлено інших митних документів:	846,0	1 024,0	556,3	485,1	316,6
уніфікованних митних квитанцій МД-1	438,6	491,6	253,1	212,6	209,1
оглядових розписів М 15	249,7	325,2	229,5	176,0	57,3
митних декларацій М-16	157,7	207,2	73,7	96,5	50,2

Джерело: [3]

Аналіз динаміки оформлення митних декларацій та інших митних документів у 2020–2024 роках свідчить про значні коливання обсягів митного оформлення, спричинені як зовнішньоекономічними факторами, так і внутрішньою економічною ситуацією.

Загальна кількість оформлених митних декларацій (ЄАД) зросла у 2021 році порівняно з 2020 роком, досягнувши 5 159,3 тис. шт., але у 2022 році відбулося різке скорочення до 3 532,8 тис. шт., що можна пов’язати із впливом військових дій, економічних обмежень та змін у торговельній діяльності. У 2023 році показник залишився майже на тому ж рівні (3 517,6 тис. шт.), а у 2024 році зафіксоване незначне зростання до 3 757,8 тис. шт., що може свідчити про поступове відновлення зовнішньоторговельної діяльності.

Структура митних декларацій також зазнала змін. У 2022 році спостерігалося скорочення декларацій на внутрішній транзит та прохідний транзит, що пов’язано з ускладненням логістичних маршрутів. Зокрема, кількість оформлених декларацій на прохідний транзит зменшилася з 395,3 тис. шт. у 2021 році до 79,2 тис. шт. у 2022 році, а у 2024 році досягла критично низького рівня (7,4 тис. шт.), що може вказувати на зміну маршрутів міжнародного транзиту [3].

Щодо інших митних документів, їхня кількість також суттєво

скоротилася. Якщо у 2021 році було оформлено 1 024,0 тис. шт., то у 2024 році цей показник зменшився майже втричі – до 316,6 тис. шт. Найбільше скорочення відбулося у кількості оглядових розписів М-15 (з 325,2 тис. у 2021 році до 57,3 тис. у 2024 році) та митних декларацій М-16 (з 207,2 тис. до 50,2 тис. відповідно).

Загалом, спостерігається тенденція до зменшення кількості оформлених митних документів, що може бути пов’язано з оптимізацією митних процедур, зменшенням обсягів імпорту та експорту, а також змінами у законодавстві та митній політиці. Ці зміни також відображаються у структурі суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, зокрема у кількості резидентів і нерезидентів, які здійснюють митні операції.

Таблиця 2.4

Динаміка обліку резидентів і нерезидентів, які здійснюють митні операції, 2020-2024 рр, тис. осіб

Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Кількість осіб-резидентів, які перебувають на централізованому обліку:	147,4	161,0	180,7	196,3	209,7

Продовження таблиці 2.4

взятих на облік з початку року	15,4	14,2	19,5	15,6	13,4
здійснювали митні формальності з товарами з початку року	51,0	53,3	53,1	49,5	47,6
Кількість осіб-нерезидентів, які перебувають на централізованому обліку:	-	-	8,1	11,1	11,7

Джерело: [3]

Аналіз динаміки обліку резидентів і нерезидентів, які здійснюють митні операції у 2020–2024 роках, демонструє стійке зростання кількості осіб-резидентів, які перебувають на централізованому обліку. За п’ять років їхня чисельність зросла з 147,4 тис. у 2020 році до 209,7 тис. у 2024 році, що свідчить про активізацію зовнішньоекономічної діяльності та збільшення кількості суб'єктів, що беруть участь у митних операціях.

Однак кількість резидентів, які здійснювали митні формальності з

товарами з початку року, демонструє тенденцію до зниження, що може свідчити про зміну бізнес-стратегій підприємств або ускладнення зовнішньоторговельних операцій.

З 2022 року спостерігається появлення на обліку осіб-нерезидентів, кількість яких зросла з 8,1 тис. у 2022 році до 11,7 тис. у 2024 році. Це може свідчити про збільшення участі іноземних компаній у митних операціях та активізацію міжнародної торгівлі [3].

Отже, загальна динаміка свідчить про розширення кола учасників митних операцій, що є позитивним сигналом для економічної активності, хоча деякі показники потребують подальшого аналізу для визначення можливих причин їхньої зміни.

Наочне відображення цих змін представлено на рисунку 2.3, де показано обсяги товарів, пропущених через митний кордон України, за винятком тих, що переміщуються стаціонарними видами транспорту.

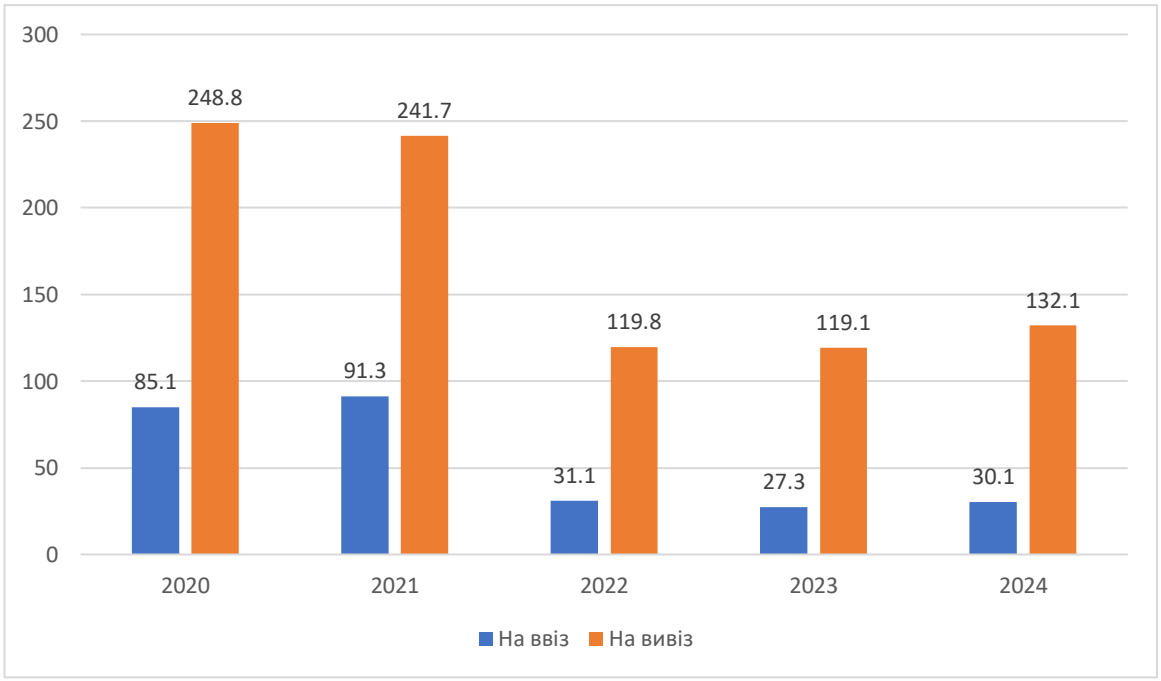

Рис. 2.3 Пропущено товарів через митний кордон України (крім товарів, що переміщуються стаціонарними видами транспорту), млн.т.

Джерело: [3]

З початку 2020 року митна торгівля України переживає значні зміни, що відображаються у зменшенні обсягів імпорту та експорту. Цей період

характеризується глобальними викликами, що вплинули на міжнародну торгівлю загалом, та зокрема на економіку України. Яскраво видно, що після двох років, коли експорт значно перевищував імпорт, з 2022 року відбулося різке зниження торговельних показників, особливо в частині ввезення товарів.

Рік 2023 став періодом стабілізації, проте обсяги експорту залишались на рівні значно нижчому, ніж до кризи, що свідчить про тривалі впливи глобальних потрясінь на українську економіку. Втім, у 2024 році спостерігається незначне зростання обсягів як імпорту, так і експорту, що можна розглядати як позитивний сигнал про початок відновлення. Це зростання може бути пов'язане з покращенням економічної ситуації в країні, а також зі зміцненням міжнародних зв'язків і довіри до України як надійного торговельного партнера.

Такі тенденції мають важливе значення для розуміння шляхів подолання економічних складнощів, з якими Україна зіткнулася в останні роки. Вони також наголошують на необхідності подальших реформ в митній політиці та підтримці міжнародної торгівлі, щоб забезпечити стійке економічне зростання.

Ці аспекти можна детальніше проаналізувати, звернувшись до статистичних даних, наведених на рисунку 2.4.

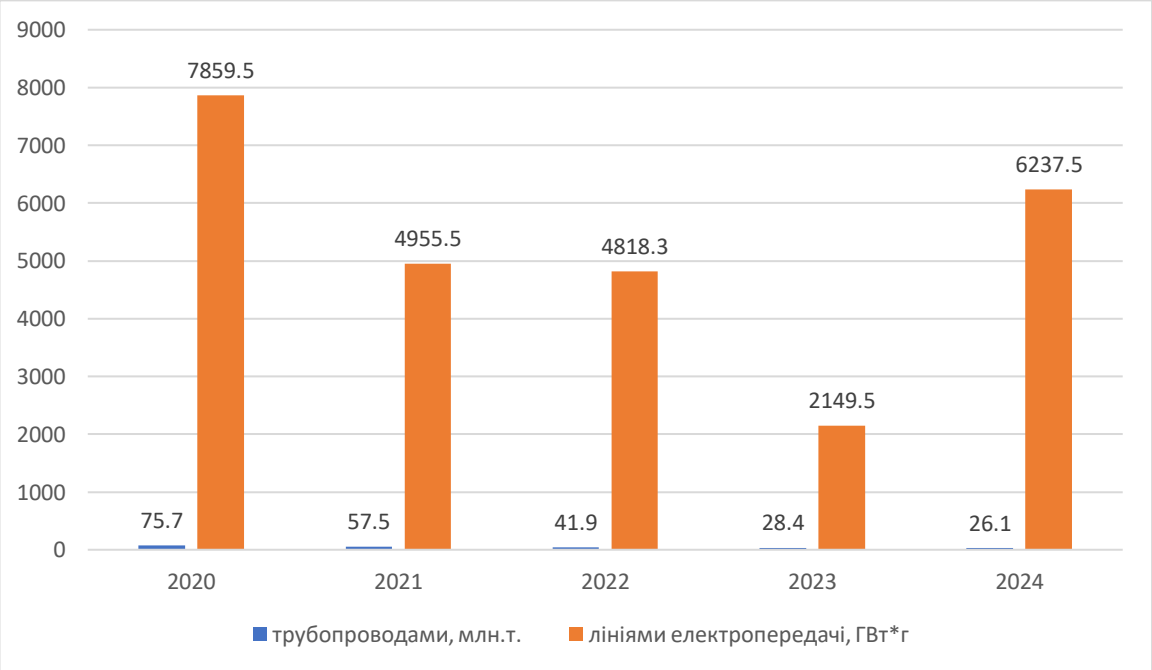

Рис. 2.4 Оформлено митницями Держмитслужби товарів, що переміщуються стаціонарними видами транспорту

Джерело: [3]

Дані щодо переміщення товарів стаціонарними видами транспорту – трубопроводами та лініями електропередачі – у 2020–2024 роках свідчать про зміну динаміки товарних потоків. Загальна тенденція до зменшення обсягів у 2021–2023 роках, з найбільш різким скороченням у 2023 році, може вказувати на вплив економічних, регуляторних чи геополітичних чинників. Водночас у 2024 році спостерігається часткове відновлення обсягів переданої електроенергії, тоді як транспортування трубопроводами продовжує скорочуватися.

Зменшення переміщення енергоресурсів трубопроводами може бути зумовлене змінами у структурі енергоспоживання, скороченням попиту або посиленням регуляторних обмежень. Водночас зростання передачі електроенергії свідчить про можливий розвиток альтернативних джерел енергії та адаптацію економіки до нових умов.

Ці зміни вказують на необхідність гнучкого підходу до регулювання енергетичного ринку та врахування зовнішніх факторів, що впливають на товарні потоки. Подальше вивчення причин цих тенденцій може допомогти прогнозувати розвиток енергетичного сектору та адаптувати стратегії транспортування ресурсів відповідно до нових викликів.

Для забезпечення ефективного аналізу змін на енергетичному ринку доцільно звернути увагу на статистичні дані щодо товарних потоків. Вони відображають тенденції у транспортуванні ресурсів та дозволяють оцінити вплив зовнішніх факторів на обсяги поставок. У цьому контексті наведена нижче таблиця ілюструє динаміку обсягу пропущених товарів через державний кордон України у 2020–2024 роках.

Таблиця 2.5

Динаміка обсягу пропущених товарів через державний кордон України, 2020-2024 рр., млн.т.

Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Польща	19,01	24,01	30,19	32,52	32,83

Словаччина	12,20	15,66	15,04	15,18	13,36
Угорщина	5,22	5,17	6,09	5,87	4,57
Румунія	4,25	4,77	9,04	10,55	9,26
Всього кордон з країнами ЄС:	40,68	49,62	60,36	64,13	60,03
Республіка Молдова	6,08	7,30	7,55	5,81	4,27

Джерело: [3]

Аналіз динаміки обсягу пропущених товарів через державний кордон України у 2020–2024 рр. свідчить про загальну тенденцію зростання товаропотоків через кордон з країнами ЄС, хоча у 2024 році спостерігається незначне зниження в порівнянні з 2023 роком.

Найбільший приріст зафіксовано на кордоні з Польщею: обсяг товарів зріс із 19,01 млн. т у 2020 році до 32,83 млн. т у 2024 році. Водночас стабільність обсягів пропуску характерна для Словаччини, де після зростання у 2021 році до 15,66 млн. т показник коливався в межах 13,36–15,18 млн. т. Обсяг товарів через кордон з Угорщиною демонстрував нестабільність і поступове зниження, досягнувши 4,57 млн. т у 2024 році. Значне зростання товаропотоків у 2022–2023 роках спостерігалося через Румунію, але у 2024 році показник дещо знизився до 9,26 млн. т.

Загальний обсяг товарів, пропущених через кордон з країнами ЄС, зріс із 40,68 млн. т у 2020 році до пікового значення 64,13 млн. т у 2023 році, після чого у 2024 році знизився до 60,03 млн. т.

Щодо кордону з Республікою Молдова, спостерігається тенденція до скорочення товаропотоків після 2022 року: якщо у 2022 році було пропущено 7,55 млн. т товарів, то у 2024 році цей показник зменшився до 4,27 млн. т.

Таким чином, основними факторами змін могли бути як геополітичні чинники, зміни у логістичних маршрутах, так і економічна ситуація в Україні та країнах-партнерах.

Таким чином, динаміка змін у пропуску товарів через морські пункти пропуску свідчить про вплив як зовнішніх, так і внутрішніх факторів. Для кращого розуміння цих тенденцій розглянемо відповідні статистичні дані на рисунку нижче.

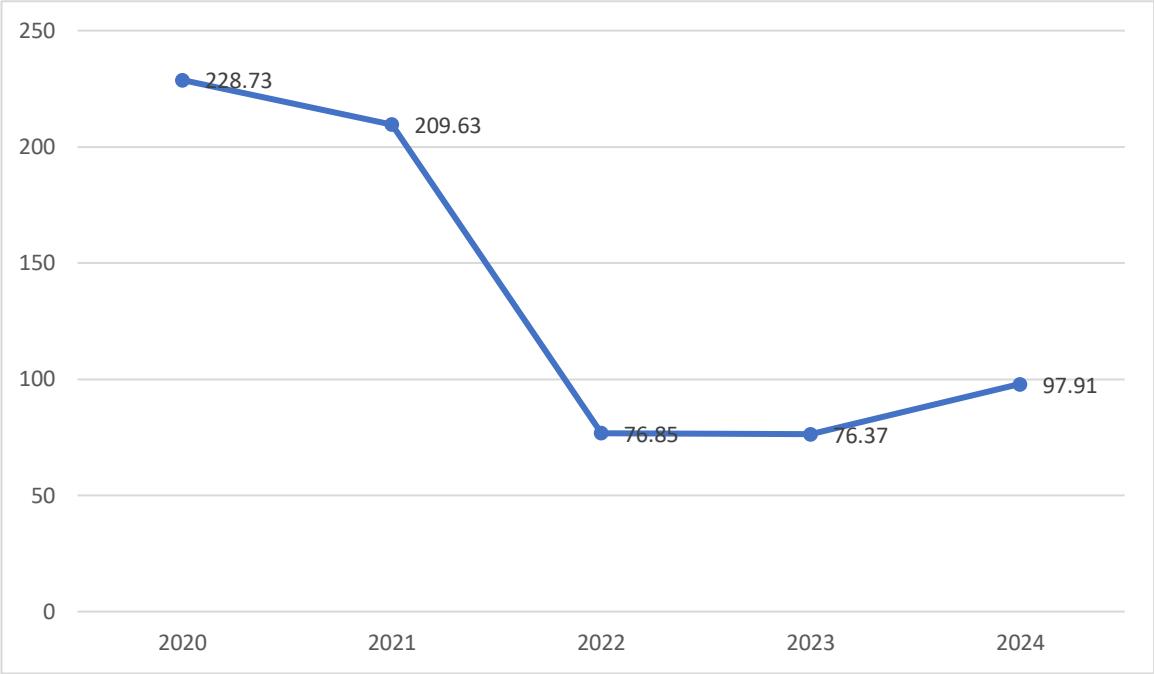

Рис. 2.5 Пропущено товарів через морські пункти пропуску

Джерело: [3]

На рис. 2.5 показано динаміку пропущених товарів через морські пункти пропуску у період 2020–2024 років. Спостерігається значне зниження обсягів у 2022 році, що може пов’язано з воєнним станом в країні. У 2023 році показник залишився майже незмінним порівняно з 2022 роком, що свідчить про стабілізацію на низькому рівні. Проте у 2024 році відзначається певне зростання обсягів пропущених товарів, що може вказувати на поступове відновлення морської торгівлі.

Аналіз динаміки митного оформлення та декларування товарів в Україні у 2020–2024 роках свідчить про значні коливання, спричинені як зовнішньоекономічними, так і внутрішніми факторами. Спостерігається загальне зменшення кількості оформлених митних документів, що може бути наслідком змін у митному законодавстві, оптимізації процедур або скорочення обсягів зовнішньоторговельної діяльності. Водночас зростання кількості осіб-резидентів на централізованому обліку свідчить про активізацію суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності. Натомість скорочення кількості осіб-резидентів, які здійснювали митні операції, може бути пов’язане із трансформацією бізнес-стратегій або складнощами у логістичних ланцюгах.

Динаміка товаропотоків через державний кордон України також демонструє різноспрямовані тенденції. Зростання обсягів пропуску товарів через кордон із країнами ЄС свідчить про посилення європейської інтеграції України, тоді як зниження обсягів переміщення енергоресурсів трубопроводами може вказувати на зміни в енергетичному балансі країни. Позитивним сигналом є поступове відновлення морської торгівлі у 2024 році, що може свідчити про адаптацію економіки до нових реалій. В цілому, отримані дані підкреслюють необхідність подальших реформ у митній політиці для підвищення ефективності зовнішньоторговельних операцій та стимулювання економічного зростання.

2.3. Електронне декларування: особливості й оцінка ефективності

Електронне декларування є одним із найважливіших механізмів забезпечення прозорості та підзвітності посадових осіб у сучасному світі. Вперше ця концепція з’явилася понад 30 років тому, а в останні десятиліття набула особливого поширення завдяки розвитку інформаційних технологій. Початок активного впровадження електронного декларування відбувся у 1980-х роках у США, а згодом цей підхід став застосовуватися в Японії та країнах Європи. Ключовим чинником, що сприяв його вдосконаленню, став розвиток WEB-технологій, які забезпечили зручний та оперативний доступ до деклараційних даних.

Сьогодні електронне декларування є невід’ємною складовою боротьби з корупцією в більшості країн світу. Головними його перевагами є [5]:

1. Прозорість та передбачуваність – відкритий доступ до декларацій сприяє зменшенню корупційних ризиків.

2. Співпраця між державними органами – узгодженість дій у сфері фінансового контролю дозволяє ефективно виявляти незаконні доходи.

3. Підвищення рівня відповідальності – посадові особи змушені уважніше ставитися до декларування своїх активів.

В Україні електронне декларування стало необхідною умовою для виконання зобов'язань у рамках плану дій щодо лібералізації візового режиму з ЄС. Для цього було створено «Національне агентство з питань запобігання корупції» (НАЗК), яке здійснює контроль за доходами та витратами державних службовців відповідно до Закону України «Про запобігання корупції».

Антикорупційне законодавство України передбачає «жорстку відповідальність за порушення правил електронного декларування. Зокрема:

- Несвоєчасне подання декларації карається штрафом від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

- Неповідомлення про відкриття валютного рахунку або зміни у майновому стані передбачає штраф від 100 до 200 неоподатковуваних мінімумів.

- Подання завідомо недостовірних даних може спричинити штрафи від 17 000 до 51 000 грн, громадські роботи або навіть позбавлення волі» [10, с. 284].

Таким чином, система електронного декларування має на меті не лише зробити доходи посадовців відкритими для суспільства, а й запровадити ефективні механізми покарання за ухилення від прозорості.

Рис. 2.6 Етапи впровадження та категорії суб'єктів декларування

Джерело: [10]

До переліку осіб, які зобов'язані подавати електронні декларації, входять:

- державні службовці та посадові особи місцевого самоврядування;

- особи, прирівняні до державних службовців згідно із законодавством;

- працівники приватного сектору, якщо вони виконують управлінські функції за договорами з державними установами.

Ефективність електронного декларування можна оцінити не лише з точки зору антикорупційного впливу, а й через аналіз його використання в різних сферах державного управління. Однією з таких сфер є митне оформлення, де електронні декларації сприяють прискоренню та спрощенню процедур контролю, зменшенню корупційних ризиків та підвищенню ефективності роботи митних органів. Для оцінки змін у використанні електронного декларування в митній сфері доцільно розглянути динаміку оформлення електронних митних декларацій за формою ЄАД упродовж останніх років (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Динаміка оформлення електронних митних декларацій за формою ЄАД у 2020–2024 рр., тис.шт.

Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Оформлено електронних митних декларацій (за формою ЄАД):	4 314,0	5 006,5	3 499,8	3 501,2	3 743,7
на ввезення (надходження)	3 024,1	3 545,9	2 492,3	2 530,2	2 847,4
на вивезення (пересилання)	980,2	1 084,1	926,4	947,2	875,1
на внутрішній транзит (каботаж)	88,9	106,6	22,5	12,8	14,6
на прохідний транзит	220,8	269,9	58,6	11,0	6,5

Джерело: [3]

Аналіз динаміки оформлення електронних митних декларацій за формою ЄАД у 2020–2024 рр. свідчить про значні коливання у митному оформленні товарів. Загальна кількість оформлених декларацій зросла у 2021 році до 5 006,5 тис. шт., однак у 2022 році відбулося різке зниження до 3 499,8 тис. шт., після чого показник стабілізувався на рівні 3 501,2 тис. шт. у 2023 році та зріс до 3 743,7 тис. шт. у 2024 році [3].

Структурний аналіз даних вказує, що основна частка декларацій припадає на оформлення імпорту (надходження), яке демонструє тенденцію до відновлення після скорочення у 2022 році. Експортні декларації також зазнали певних коливань, але їхній рівень залишався відносно стабільним упродовж аналізованого періоду. Найбільше скорочення зафіксовано у категоріях внутрішнього та прохідного транзиту, що може свідчити про зміну логістичних маршрутів і торговельних потоків.

Таким чином, спостерігається тенденція до поступового відновлення обсягів оформлення електронних митних декларацій після спаду у 2022 році, що може бути зумовлено стабілізацією економічної ситуації, адаптацією бізнесу до нових умов та відновленням зовнішньоекономічної діяльності.

Ці фактори сприяють збільшенню митних надходжень, що відображається у динаміці відповідних показників. Детальні дані щодо митних надходжень до Держбюджету України за 2020–2023 роки наведено в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Митні находження до Держбюджету України за 2020-2023 рр., млн.грн.

Рік	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Усього	998278,9	1076017	1296853	949764,4
Акцизний податок з ввезених в Україну підакцизних товарів	53460,8	57846,9	79592,8	41653,8
Податок на додану вартість з імпортних товарів	289760,4	274113,5	380714,4	253053
Ввізне та вивізне мито	30086	30460,5	38177,2	26246
Митні надходження	373307,2	362420,9	498484,4	320952,8

Джерело: [3]

Аналіз митних надходжень до Державного бюджету України за 2020–2023 рр. свідчить про значні коливання у динаміці доходів. Загальний обсяг митних

надходжень зріс у 2022 році, досягнувши максимального значення (1 296 853 млн грн), але у 2023 році зафіксовано суттєве зниження до 949 764,4 млн грн, що може бути пов'язано з економічними викликами, спричиненими війною, зменшенням обсягів імпорту та змінами у фіскальній політиці.

Основні складові митних надходжень також демонструють подібні тенденції. Акцизний податок із ввезених підакцизних товарів зростав у 2021–2022 рр., проте у 2023 році скоротився майже вдвічі. Податок на додану вартість (ПДВ) з імпортних товарів, який є основним джерелом митних надходжень, у 2022 році різко зріс, але у 2023 році знову знизився. Ввізне та вивізне мито також зросло у 2022 році, а в 2023 році повернулося до рівня 2020 року.

Загалом, отримані дані вказують на вплив макроекономічних факторів, зокрема війни, змін у митному регулюванні та динаміки зовнішньоекономічної діяльності, що спричинили нестабільність митних надходжень у цей період. Візуалізація цих тенденцій представлена на рис. 2.7, який демонструє динаміку частки митних надходжень у загальних доходах державного бюджету.

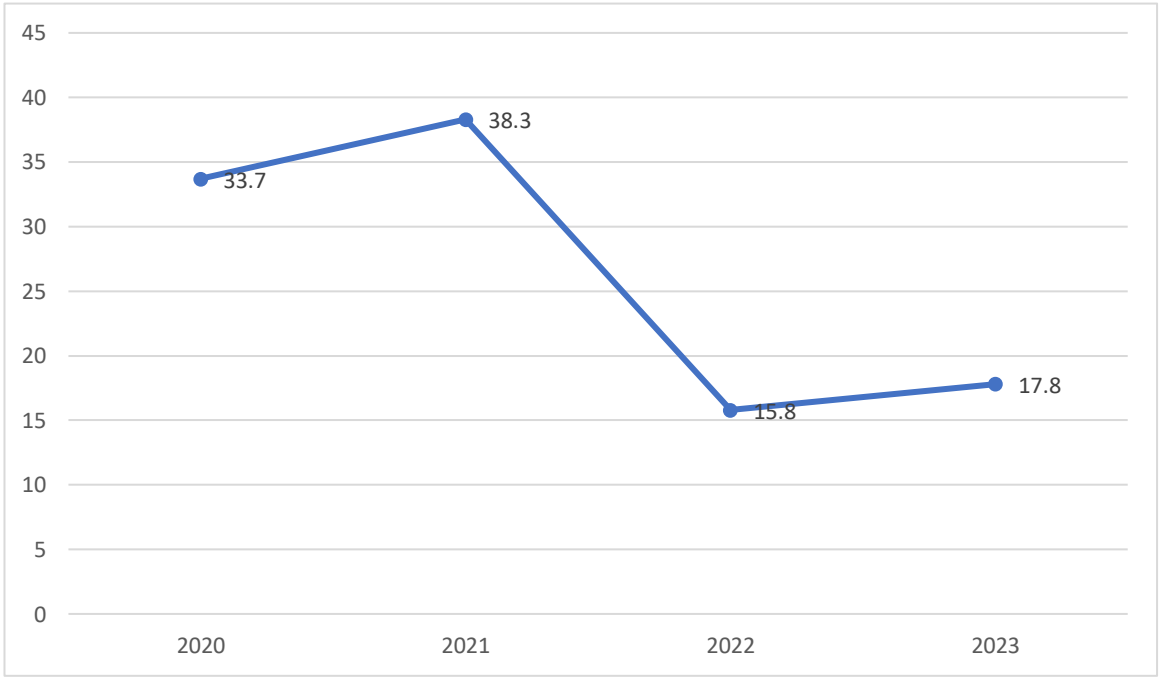

Рис. 2.7. Частка митних надходжень у загальних доходах державного бюджету, %

Джерело: [3]

Митні надходження є важливим джерелом доходів державного бюджету, що залежить від внутрішніх та зовнішніх економічних умов. Аналіз динаміки їх частки у загальних доходах бюджету за 2020–2023 роки виявляє суттєві коливання, що можуть бути наслідком економічних та політичних чинників.

У 2021 році спостерігалося значне зростання частки митних надходжень до 38,3%, що могло бути пов'язано зі сприятливими умовами зовнішньої торгівлі, стабільною економічною ситуацією або активною митною політикою. Проте вже у 2022 році цей показник різко знизився до 15,8%. Такий спад, ймовірно, спричинили кризові явища, введення зовнішньоторговельних обмежень або зміни в митному регулюванні, які вплинули на обсяги імпорту та експорту.

У 2023 році простежується незначне відновлення митних надходжень до 17,8%, що може свідчити про поступову стабілізацію економічної ситуації або коригування митної політики. Подальший розвиток цієї тенденції залежатиме від глобальних економічних умов, державного регулювання та адаптації бізнесу до змін у зовнішньоекономічній діяльності.

Таким чином, динаміка митних надходжень відображає складні економічні процеси та виклики, що стоять перед державою. Важливо не лише реагувати на зміни, а й формувати довгострокову стратегію розвитку митної політики, яка сприятиме фінансовій стабільності бюджету та економічному зростанню країни.

Електронне декларування є ключовим «інструментом забезпечення прозорості та підзвітності посадових осіб, сприяючи боротьбі з корупцією та посиленню контролю за фінансовими потоками державних службовців. Його розвиток став можливим завдяки впровадженню сучасних інформаційних технологій, що забезпечили зручний доступ до деклараційних даних та ефективну взаємодію державних органів» [30, с. 102].

Україна, відповідно до міжнародних зобов'язань, «активно розвиває систему електронного декларування, що передбачає суворі санкції за порушення норм подання декларацій. Це сприяє зниженню корупційних

ризиків, підвищенню рівня відповідальності посадових осіб і зміцненню довіри суспільства до державних інституцій» [18, с. 38].

Динаміка оформлення електронних митних декларацій свідчить про значні коливання, зумовлені макроекономічними факторами та впливом зовнішньоекономічних умов. Попри скорочення кількості митних декларацій у 2022 році, у 2023–2024 роках спостерігається тенденція до поступового відновлення обсягів оформлення, що є ознакою стабілізації бізнес-процесів і зовнішньоекономічної діяльності.

Аналіз митних надходжень до Державного бюджету України також демонструє значні зміни під впливом економічних і політичних факторів. Зростання митних доходів у 2022 році змінилося їх суттєвим зниженням у 2023 році, що може бути наслідком війни, скорочення імпорту та змін у фіскальній політиці. Відновлення митних надходжень у майбутньому залежатиме від ефективності державного регулювання, адаптації бізнесу до нових умов та загальної економічної стабільності.

Таким чином, електронне декларування відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової дисципліни, контролю за доходами та витратами посадових осіб, а також у розвитку антикорупційної політики. Подальше вдосконалення цієї системи, а також стабілізація митних надходжень є важливими завданнями для ефективного функціонування державного управління та економічного розвитку країни.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ДЕКЛАРУВАННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ

3.1. Перспективи застосування цифрових технологій у процесі декларування митної вартості

У сучасному світі митне законодавство відіграє важливу роль у регулюванні міжнародних торговельних відносин, створенні прозорих процедур для митного оформлення товарів і забезпеченні економічного розвитку країн. Однак, попри існуючі законодавчі рамки, митне оформлення може бути складним процесом, який залишається вразливим до корупції та інших зловживань. Важливо забезпечити відповідність митних процедур міжнародним стандартам та усунути ризики порушень у цій сфері.

Митне законодавство спрямоване на «…забезпечення прозорості та ефективності митних процедур через такі заходи:

- створення єдиного митного тарифу, що визначає однакові мита для всіх країн;

- чітке формулювання правил та вимог для митного оформлення товарів, що унеможливлює корупційні дії;

- використання електронних систем і технологій для спрощення митних процедур;

- впровадження аудиторського контролю для підтвердження правильності виконання митних процедур;

- надання громадянам відкритого доступу до інформації про митні тарифи та процедури;

- підвищення професійної підготовки митних служб відповідно до міжнародних стандартів» [33, с. 144].

Завдяки цим заходам митне оформлення стає більш прозорим та ефективним. Проте на практиці воно залишається бюрократичним і може супроводжуватися корупційними ризиками.

Воєнний стан в Україні значно вплинув на митні процедури. Зокрема,

митне оформлення товарів стало критично важливим для забезпечення безперебійного постачання гуманітарної допомоги, продовольства та інших стратегічно важливих товарів.

Під час воєнного стану в Україні можливе оформлення товарів за попередньою митною декларацією без їх пред'явлення митному органу. Також допускається відстрочення сплати митних платежів за окремими категоріями товарів на підставі письмової заяви платника податків. Проте, попри ці зміни, митні органи часто не змінюють своїх підходів, що ускладнює процес оформлення товарів.

З метою підвищення ефективності митних процедур та усунення корупційних ризиків доцільно впроваджувати нові технології та ініціативи, зокрема [39]:

- автоматизацію митного контролю для зменшення впливу людського фактора;

- використання штучного інтелекту для виявлення порушень та прогнозування можливих ризиків;

- міжнародне співробітництво для гармонізації митних процедур і обміну даними між країнами.

Запровадження таких заходів сприятиме зміцненню економіки, підвищенню безпеки держави та ефективнішому контролю за імпортом і експортом товарів.

Автоматизація митних процесів є одним із ключових аспектів, що сприяє ефективності зовнішньоекономічної діяльності та підвищенню рівня прозорості державного управління. Відповідно до даних дослідження «Організації економічного співробітництва і розвитку» (ОЕСР), Україна отримала оцінку 0,667 із 2 за індикатором «Автоматизація». Це суттєво нижче середнього показника для країн із рівнем доходу нижче середнього (1,12) та країн, які впровадили найкращі практики (1,92). Даний показник свідчить про необхідність подальших реформ у митній сфері [5].

Попри певні досягнення в автоматизації митної системи, Україна

стикається з низкою викликів, які уповільнюють цей процес. Основними проблемами є (рис. 3.1):

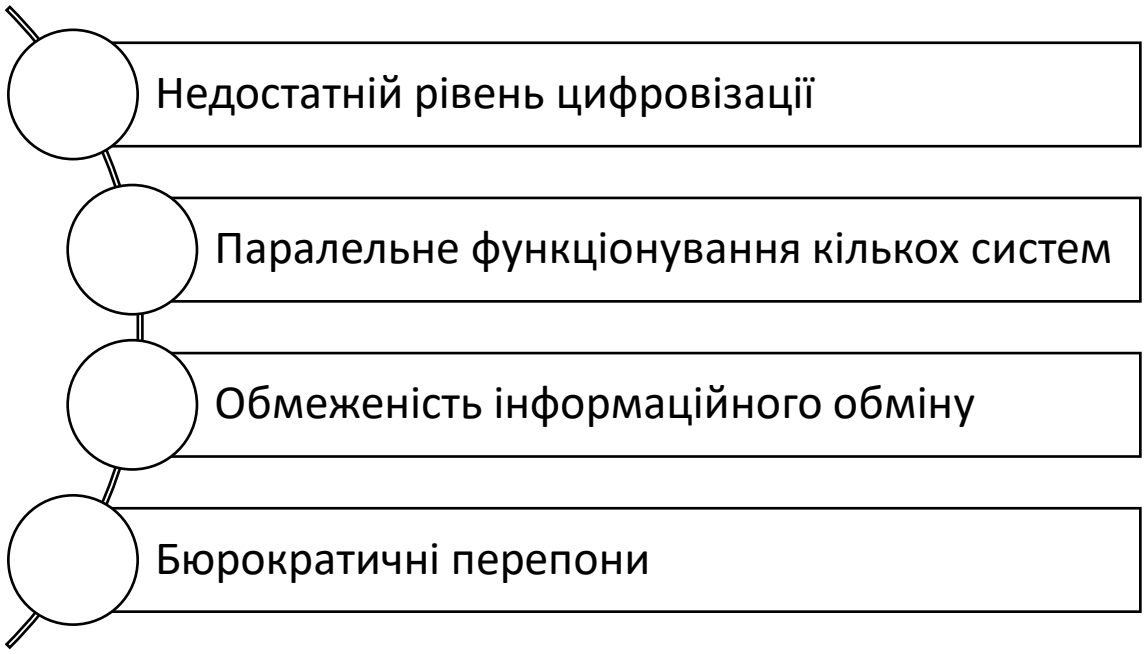

Рис. 3.1 Проблеми автоматизації митної системи

Джерело: [5]

На основі представлених у рисунку проблем автоматизації митної системи можна зробити висновок, що впровадження ефективних цифрових рішень стикається з рядом викликів. Основними перешкодами є недостатній рівень цифровізації, що уповільнює процеси автоматизації, а також паралельне функціонування кількох систем, що може призводити до дублювання інформації та неефективного використання ресурсів. Крім того, обмеженість інформаційного обміну між системами ускладнює взаємодію між учасниками митного процесу, а бюрократичні перепони створюють додаткові затримки в імплементації нових технологій. Для підвищення ефективності митної системи необхідно усунути ці проблеми шляхом модернізації цифрової інфраструктури, інтеграції інформаційних систем та спрощення регуляторних процедур.

Останнім часом Україна зробила низку важливих кроків для автоматизації митної системи [39]:

- Запровадження пілотного проекту автоматизації митних формальностей відповідно до наказу Державної митної служби України № 167 від 07.05.2020.

- Впровадження «Нової комп'ютеризованої системи транзиту» (NCTS), яка з 17.03.2021 працює у національному застосуванні.

- Приєднання до «Конвенції про процедуру спільного транзиту», що дозволяє оперативний обмін митною інформацією з 35 країнами-учасницями.

- Спрощення митних процедур через зміни до Митного кодексу України, що зменшує бюрократичні бар'єри для бізнесу.

Оцінка ситуації в Україні за 2022 рік показує значний прогрес у митних реформах, але також виявляє необхідність подальшої модернізації. Інтеграція до митного простору ЄС може сприяти розвитку української економіки, покращити торговельні відносини та зміцнити боротьбу з корупцією.

Серед основних здобутків у напрямку євроінтеграції (рис. 3.2):

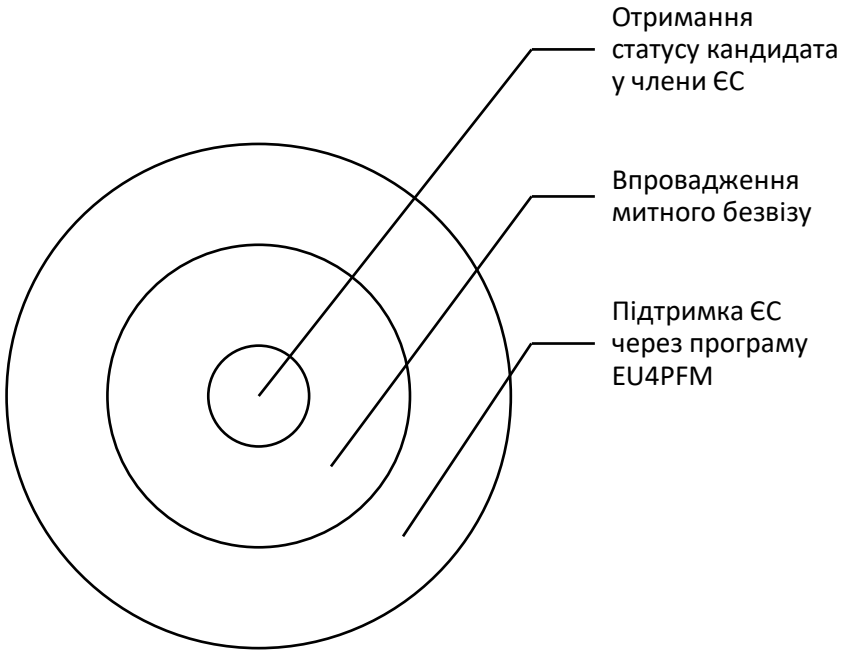

Рис. 3.2 Основні здобутки у напрямку євроінтеграції України

Джерело: [1]

Рисунок 3.2 ілюструє основні здобутки України у напрямку євроінтеграції, демонструючи поступовий рух країни до європейських стандартів та цінностей. Графічне зображення відображає різні етапи інтеграції, що включають політичні, економічні та соціальні аспекти взаємодії з Європейським Союзом. Це свідчить про стратегічний вибір України на шляху до європейського майбутнього, що підтверджується підписанням угод,

проведенням реформ та впровадженням європейських норм у внутрішню політику країни.

Розробка та впровадження системи NCTS у митній сфері України є важливим кроком на шляху до вдосконалення транзитних процедур та інтеграції з європейським митним простором. Це сприяє зменшенню корупційних ризиків, спрощенню митних операцій та створенню прозорої системи контролю за товарами, що переміщуються через кордони країни.

Впровадження NCTS стало можливим завдяки спільним зусиллям Державної митної служби України, Міністерства фінансів та інших зацікавлених сторін. Це демонструє рішучість країни у впровадженні міжнародних стандартів і норм, що регулюють митну сферу. Гармонізація митного законодавства України з європейськими нормами забезпечує ефективність роботи митних органів і підвищує рівень довіри з боку міжнародних партнерів.

Розвиток митних процедур в Україні відбувається у тісній співпраці з європейськими партнерами. Зокрема, проект EU4PFM разом із «Центральним агентством управління проектами» (CPMA) організував зустрічі та навчальні семінари, спрямовані на посилення спроможності митних органів. «Литовські партнери поділилися досвідом у впровадженні електронних черг, використанні інноваційних IT-систем та систем обміну даними між країнами ЄС» [1, с. 11].

Оновлення Митного кодексу України, здійснене в рамках виконання зобов’язань за Угодою про асоціацію з ЄС, є ще одним кроком до інтеграції у європейський митний простір. Співпраця з експертами Держмитслужби, Мінфіну та Команди підтримки реформ митної служби забезпечує ефективне впровадження відповідних норм ЄС в українське законодавство.

Технічна допомога від європейських партнерів відіграє ключову роль у впровадженні сучасних технологій у митній сфері. Зокрема, надано обладнання для забезпечення стабільного функціонування митних органів, включаючи резервний мобільний дата-центр, мережеве обладнання та генератори для територіальних митниць. Окрім цього, закуплено спеціалізоване обладнання

для приєднання України до митного безвізу, що сприяє оперативному та безпечному оформленню транзитних товарів.

Отримання Україною статусу країни-кандидата в члени ЄС стало важливим поштовхом для розвитку її цифрової інфраструктури та інтеграції в європейський економічний простір. Це стимулювало Європейський Союз прискорити технологічну інтеграцію майбутнього партнера, що, зокрема, призвело до впровадження низки інноваційних ІТ-рішень у митній сфері. Однією з ключових ініціатив у цьому напрямку стала програма «Ініціатива електронної митниці» або «Е-Митниця», яка має на меті максимальне спрощення митних процедур через їх автоматизацію.

Одним із найсуттєвіших етапів на шляху до вступу України в ЄС є «…впровадження п’ятої фази Національної Системи Митного Управління (NCTS), що є необхідною умовою для приєднання до Конвенції про спільний транзит. Ця система спрямована на спрощення роботи з митними деклараціями та фінансовими гарантіями, зменшення часу обробки документів та підвищення прозорості митних процедур. У довгостроковій перспективі її успішна імплементація відкриває для України нові можливості інтеграції у європейський ринок та посилює її економічний потенціал» [1, с. 21].

Особливо важливу роль у цьому процесі відіграє підтримка Європейського Союзу, зокрема через проєкт EU4PFM, який допомагає Україні модернізувати митну систему та адаптувати її до європейських стандартів. Одним із ключових аспектів цієї підтримки є розробка та впровадження протикорупційних методів, що дозволяє забезпечити чесність і прозорість митних операцій.

Пріоритетними напрямками реформування митної системи України є:

- Автоматизація митних процедур та розвиток концепції «електронної митниці», що дозволяє зменшити людський фактор у процесах контролю.

- Поліпшення митних формальностей та розробка ефективної системи управління ризиками, яка сприяє швидкому та безпечному проходженню митного контролю.

- Забезпечення загального доступу до інформації, що допомагає підприємствам і громадянам оперативно отримувати необхідні дані про митні правила та процедури.

- Реформування процедур сплати митних платежів, що підвищує ефективність фіскального контролю та зменшує можливості для ухилення від сплати податків.

Митна адміністрація України перебуває в процесі активної трансформації, спрямованої на забезпечення державних інтересів, захист економіки від потенційних загроз та сприяння розвитку зовнішньої торгівлі. Впровадження новітніх технологій та цифрових рішень у митній сфері є важливим кроком у напрямку створення сучасної, прозорої та ефективної митної служби.

Головна стратегічна мета Митної служби України полягає у досягненні рівня, достатнього для забезпечення сталого економічного розвитку країни та її гармонійної інтеграції в європейський простір. Це передбачає створення сприятливих умов для залучення інвестицій, наповнення державного бюджету, підтримку національних виробників, ефективний захист інтелектуальної власності та боротьбу з митними правопорушеннями.

Отже, вдосконалення митного електронного декларування та цифрової інфраструктури є важливим кроком на шляху до євроінтеграції України. Ці зміни не лише сприяють підвищенню ефективності митних процедур, а й забезпечують прозорість, швидкість та зручність для всіх учасників зовнішньоекономічної діяльності. Реалізація цих ініціатив стане основою для подальшого зміцнення економічного співробітництва України з Європейським Союзом та підвищення конкурентоспроможності країни на міжнародному рівні.

ВИСНОВКИ

Поняття "митні процедури" є ключовим елементом митної справи, однак його визначення залишається дискусійним як серед науковців, так і серед практиків. Відсутність єдиного підходу до трактування цього терміна ускладнює його практичне застосування та гармонізацію митного законодавства. Аналіз нормативно-правових актів України та міжнародних стандартів засвідчив, що митні процедури охоплюють сукупність митних формальностей, контрольних заходів і регламентованих дій, необхідних для переміщення товарів через митний кордон.

Розвиток правового регулювання митних процедур в Україні демонструє еволюцію понятійного апарату: від розширеного визначення митних процедур у наказах Державної митної служби до деталізованих норм чинного Митного кодексу України. Однак введення додаткових термінів, таких як "митні формальності", спричинило нові труднощі у правозастосуванні та потребує чіткішого розмежування.

Класифікація митних процедур залежить від способу переміщення товарів, митного режиму, функціонального призначення тощо. Ефективне митне регулювання передбачає не лише контроль, а й спрощення та оптимізацію процедур, що сприятиме міжнародній торгівлі. Зокрема, чітке розмежування понять "митний контроль" та "митне оформлення" є необхідним для ефективного адміністрування та уникнення правових колізій.

Аналіз митної вартості показав її ключову роль у зовнішньоекономічній діяльності, оскільки від неї залежить правильність нарахування митних платежів, фіскальна політика держави та прозорість торговельних операцій. Незважаючи на ухвалення нових нормативних актів, існують проблеми, пов’язані з нечіткістю критеріїв визначення митної вартості, недостатньою координацією між митними органами та прогалинами у законодавстві.

Митна вартість товарів є одним із ключових елементів митного регулювання, оскільки вона безпосередньо впливає на розрахунок митних

платежів та загальну ефективність зовнішньоторговельної діяльності країни. Аналіз динаміки основних показників зовнішньої торгівлі України за 2020–2023 роки свідчить про значні коливання обсягів експорту та імпорту, що зумовлені як внутрішніми, так і зовнішніми факторами. Зокрема, у 2021 році спостерігалося зростання обсягів торгівлі, пов'язане з економічним відновленням після пандемії COVID-19, тоді як у 2022 році через війну відбулося суттєве скорочення експортно-імпортних операцій. У 2023 році тенденція до зменшення обсягів торгівлі продовжилася, що свідчить про складні умови для розвитку зовнішньоекономічної діяльності.

Система визначення митної вартості товарів базується на декількох методах оцінки, що дозволяє забезпечити гнучкість і об'єктивність митного контролю. Основним методом є оцінка за ціною договору, проте в разі неможливості його застосування використовуються альтернативні підходи, такі як оцінка за ціною ідентичних або подібних товарів, методи віднімання або додавання вартості, а також резервний метод. Визначення митної вартості відіграє важливу роль у запобіганні заниженню вартості товарів і ухиленню від сплати митних платежів, що сприяє чесній конкуренції та відповідності міжнародним стандартам.

Аналіз митного оформлення та декларування товарів свідчить про динамічні зміни у кількості оформлених митних декларацій та інших митних документів у 2020–2024 роках. Скорочення кількості митних декларацій, особливо у 2022 році, можна пояснити економічними наслідками війни, змінами в логістичних маршрутах та скороченням імпорту. Водночас зростання кількості резидентів, що перебувають на централізованому обліку, вказує на активізацію суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, хоча кількість осіб, які здійснюють митні операції, демонструє тенденцію до зниження.

Тенденції у товаропотоках через державний кордон України свідчать про зміщення напрямків торгівлі та адаптацію до нових умов. Збільшення обсягів товарів, пропущених через кордон з країнами ЄС, підкреслює посилення європейської інтеграції України, тоді як скорочення товаропотоків через морські

порти та трубопроводи відображає геополітичні ризики та трансформацію енергетичної логістики.

Електронне декларування стало важливим інструментом підвищення прозорості та ефективності митного регулювання. Його впровадження дозволяє спростити митні процедури, зменшити корупційні ризики та підвищити контроль за фінансовими потоками. Динаміка оформлення електронних митних декларацій свідчить про значні коливання, зумовлені макроекономічними викликами, однак у 2024 році простежується тенденція до відновлення обсягів оформлення.

Митні надходження до Державного бюджету України демонструють нестабільність через зміну економічних умов. Незважаючи на різке зростання у 2022 році, у 2023 році відбулося значне зниження надходжень, що може бути пов’язано зі скороченням обсягів імпорту, змінами у митному регулюванні та загальною економічною ситуацією. Подальший розвиток митної політики має враховувати необхідність стабілізації митних надходжень та стимулювання економічного зростання.

Загалом, аналіз свідчить про необхідність подальших реформ у митному регулюванні, розвитку цифрових інструментів декларування, адаптації митної політики до змін у міжнародній торгівлі та забезпечення ефективного контролю за митною вартістю товарів. Це сприятиме прозорості митних процедур, забезпеченню справедливих умов для учасників ринку та збереженню конкурентоспроможності національної економіки.

Попри запроваджені реформи, Україна все ще стикається з викликами у сфері митного адміністрування, зокрема через бюрократичні перепони, корупційні ризики та недостатній рівень цифровізації.

Запровадження автоматизованих систем, таких як NCTS, розвиток концепції “Е-Митниця” та впровадження міжнародних стандартів митного оформлення сприяють ефективності митних процедур. Проте для повноцінної інтеграції у європейський митний простір необхідно продовжувати реформування, зокрема вдосконалювати цифрову інфраструктуру,

забезпечувати відкритість інформації та розвивати механізми контролю за митними операціями.

В умовах воєнного стану митна система України зазнала значних змін, спрямованих на спрощення процедур для безперебійного постачання стратегічних товарів. Однак збереження традиційних підходів у роботі митних органів може ускладнювати ці процеси.

Таким чином, подальше реформування митного законодавства має ґрунтуватися на розширенні цифрових можливостей, боротьбі з корупцією та зміцненні міжнародного співробітництва. Це сприятиме не лише економічному зростанню країни, а й її інтеграції в європейський економічний простір.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вакульчик О.М., Єдинак Т.С., Книшек О.О. Використання досвіду ЄС в побудові системи законодавчого та методичного забезпечення митного постаудиту в Україні. Вісник Академії митної служби України. Серія: «Економіка». 2019. No 2 (50). С. 11-23.
2. Державна митна служба України. Показники зовнішньої торгівлі України. URL: https://bi.customs.gov.ua/uk/trade/
3. Державна митна служба України. Статистика та реєстри. URL: https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri
4. Дудченко В. В. Поняття та сутність митних процедур відповідно до законодавства України. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2019. № 6. С. 61–64.
5. Кастресано К., Юрма А., Кесслер Д., Кос Д., Телесклаф Д., Хьортенберг Є. «Електронні декларації як спосіб виявлення статків, набутих незаконним шляхом». Експертна думка щодо забезпечення компетентного, неупередженого та ефективного збору та перевірки електронних декларацій державних службовців. Київ. 13 квітня https://euaci.eu/assets/userfiles/resources/opinion2.pdf
6. Квеліашвілі І. М. Реформування державного управління митною справою України в умовах європейської інтеграції : автореф. дис. … доктора наук з держ. управління : 25.00.01. Дніпро, 2019. 39 с.Valuation for Duty Regulations of Canada SOR/86-792 of 24 July 1986. Current to 9 September 2020. URL: https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/regulations/SOR-86-792/page-1.html.
7. Критенко О. О., Тоцька Т. С. Спрощення процедури прийняття рішення про визначення митної вартості товарів. публічне управління та митне адміністрування. No 4 (31). 2021. URL: http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2021/4/12.pdf
8. Лемеха Р. І. Правові засади митних режимів в Україні: сучасний стан і напрями вдосконалення. Прикарпатський юридичний вісник. 2020. Випуск 3

(32). С. 43–48.

9. Люба О. Митна вартість товару: проблемні аспекти та шляхи їх вирішення. Вісник економіки. 2022. № 2. С. 171-185.
10. Мамедова Е.А. Технічні проблеми, що виникають при поданні декларацій: їх негативні наслідки та правові засоби подолання. Дискусійні питання застосування антикорупційного законодавства : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 листопада 2019 р.). Дніпро : ДДУВС, 2019. С. 284-287.
11. Мартинюк І.В., Дубовик О.Ю. Адміністрування митних платежів в Україні за групами товарів згідно з УКТ ЗЕД. Економіка та держава. 2021. № 11. С. 84-89. DOI: 10.32702/2306-6806.2021.11.84
12. Мельник О. Г., Адамів М. Є., Тодощук А. В. Реформування митної системи України в умовах євро- пейської інтеграції : монографія. Львів : Міські інформаційні системи, 2018. 215 с.
13. Мерило Я. Дев'ять пріоритетів нової митниці, які мають допомогти бізнесу. НВ Бізнес. 2019. URL: https://nv.ua/ukr/biz/experts/nova-mitnicya-yakih-zmin-chekaye-biznes-novini-ukrajini-50041335.html
14. Мигалатій А., Рябовол Л. Застосування української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності: деякі проблеми та шляхи їх вирішення. Сучасний стан та перспективи розвитку правової науки України в умовах сьогодення : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції для студентів та аспірантів (м. Київ, 21 жовтня 2021 року). Київ: Державний університет інфраструктури та технологій, 2021. С. 332-339.
15. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року. No 4495-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text
16. Пахолюк О.В., Голодюк Г.І., Дзюбинський А.В., Серединський В.В. Класифікація товарів як інструмент митного регулювання. Товарознавчий вісник. 2021. Випуск 14. С. 249-257.
17. Петросян В.О. Процедура визначення митної вартості товарів: адміністратив- но-правовий аспект : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07.

Дніпро, 2023. 221 с.

18. Печніков М. А., Найденко О.Є. митний контроль та декларування при переміщенні товарів через митний кордон. Публічне управління для сталого розвитку: виклики та перспективи на національному та місцевому рівнях: збір-ник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конфе-ренції. 27-28-травня 2021 р. Маріуполь-Київ: ПП Халіков РР, 2021. 274 с.
19. Положення про митні декларації : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 року No 450. Дата оновлення: 07.08.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/450-2012-%D0%BF#Text
20. Про внесення змін до деяких рішень Національного агентства з питань запобігання корупції щодо функціонування Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 18 серпня 2016 року No 1 https://www.minregion.gov.ua/about/corruption/informatsiyno-dovidkovimateriali/1-veresnya-2016-roku-v-ukrayini-pochala-pratsyuvati-sistema-e-deklaruvannya/
21. Про Державну митну службу України : Указ Президента України від 29 листопада 1996 року No 1145/96. Дата оновлення: 30.04.2011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1145/96#Text
22. Про деякі питання перебування товарів у митному режимі переробки на митній території України, обмеження і заборони щодо поміщення окремих товарів у зазначений митний режим і визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 березня 2013 року No 295. Дата оновлення: 08.02.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/ show/295-2013-%D0%BF#Text
23. Про діяльність митних брокерів : наказ Міністерства фінансів України від 04.08.2015 No 693. Дата оновлення: 22.02.2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1036-15#Text

24. Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року No 227. Дата оновлення: 29.07.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#Text
25. Про затвердження Правил митного контролю та митного оформлення транспортних засобів, що переміщуються громадянами через митний кордон України : наказ Державної митної служби України від 17.11.2005 No 1118. Дата оновлення: 18.09.2009. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1428-05#Text
26. Про затвердження Форми декларації митної вартості та Правил її заповнення. Наказ No 599 від 24.05.2012 р. Міністерство фінансів України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0984-12#Text
27. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 No 959-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12
28. Про Митний тариф України : Закон України від 04.06.2020 No 674-IX. Дата оновлення: 01.07.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-20
29. Прокопенко В. В. Виконання митних формальностей при переміщенні товарів через митний кордон України різними видами транспорту : монографія. Дніпро : Ун-т митної справи та фінансів, 2018. 336 с.
30. Рева Ю. О. Антикорупційне декларування: теорія, правове регулювання, практика. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право. Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2020. 228 с.
31. Силабус з дисципліни "Декларування та митні платежі". II семестр 2024-2025 н.р.; освітній рівень: другий (магістр); галузь знань: 27 Транспорт; спеціальність: 275.02 Транспортні технології (на залізничному транспорті); освітні програми: Організація перевезень і управління на транспорті (ОПУТ), Організація міжнародних перевезень (ОМП), Організація перевезень і управління на транспорті (ОПУТн) / укладачі: І. В. Берестов, А. В. Колісник. - Харків: УкрДУЗТ, 2024. - 8 с.

32. Система логічного арифметичного контролю декларацій (ЛАК) http://oblradack.gov.ua/files/docs/Anticorupcija/navch12.pdf
33. Сучасний стан та перспективи розвитку митних правовідносин в Україні : колективна монографія / за заг. ред. Д. В. Приймаченка. Дніпро : Видавничий дім «Гельветика», 2018. 272 с.
34. Тучак Т. В., Могильська М. О. Особливості застосування митних режимів України в умовах інте- грації до ЄС. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2018. Випуск 6 (17). С. 52–56.
35. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сто- рони від 27 червня 2014 року. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
36. Федотов О. П. Декларування та митне оформлення товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України : навч.-метод. посіб. Одеса : Фенікс, 2023. - 228 с.
37. Циганок К.О., Чорна Т.М. Недостовірна класифікація товарів за УКТ ЗЕД та її наслідки. Управлінські парадигми сталого розвитку та інклюзивного економічного зростання : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 29-30 листопада 2023 р.). Суми : Сумський державний університет, 2023. С. 47-49.
38. Щербанюк О., Бзова Л. Застосування принципу юридичної визначеності при розгляді адміністративних справ. Науковий вісник Ужгородського національного універ- ситету. Серія: Право. 2022. No 70. С. 364–367. URL: http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/259055/255755.
39. Що треба знати про автоматизовану систему перевірки https://nazk.gov.ua/uk/novyny/shho-treba-znaty-pro-avtomatyzovanu-systemu-perevirky-deklaratsij/
40. The importance of compliance in customs classification. Available at: http://surl.li/thyjyy